

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

BİR SOSYAL ORGANİZASYON OLARAK SİVİL SAVUNMA:
BASKIL ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

FIRAT ÜNİVERSİTESİ Kütüphane ve Dokümantasyon DALİ DE PAS. 1161 Demirbaş No: 77.521
--

7
Y.L.
Soc. Bil.

Tez Yöneticisi

Doc.Dr. H.Musa TASDELEN

Hazırlayan

Mehmet YILDIRIM

Firat Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

0070028

255.07.02.03.00.00/08/0070028

5 YL/6

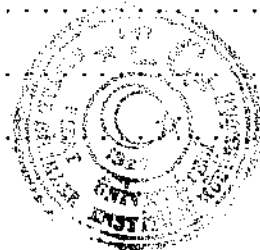
#0078354

ELAZIĞ - 1993

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
İÇİNDEKİLER	
TABLOLAR	
GİRİŞ	01
I. BÖLÜM	
ARASTIRMANIN METODOLOJİSİ	04
A. ARASTIRMANIN KONUSU VE AMACI	04
B. ARASTIRMANIN EVRENE	05
C. ARASTIRMA YERİNİN SEÇİLMESİ	06
D. GÖRÜŞÜLENLERİN SEÇİLMESİ	06
E. PİLOT ÇALIŞMA	07
F. ARASTIRMANIN UYGULANMASI	08
II. BÖLÜM	
ARASTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ	09
A. BASKIL İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİ	09
B. SOSYAL ORGANİZASYON	09
1. ORGANİZASYON KAVRAMI	09
2. ORGANİZASYON TÜRLERİ	12
3. ÖRGÜTLERİN DEĞİŞİMİ	14
4. ÖRGÜTSEL DEĞİŞMEYE YAKLAŞIMLAR	14
5. ÖRGÜTLERDEKİ GRUPTIPLERİ	15
C. BİR SOSYAL ORGANİZASYON OLARAK SİVİL SAVUNMA TESKİLATI	15
1. SİVİL SAVUNMA KAVRAMI	16
2. ÜLKEMİZDE SİVİL SAVUNMA	16
3. SİVİL SAVUNMANIN GÖREVLERİ	17

4. DIĐER SOSYAL ORGANİZASYONLARLA İLİŞKİLERİ	17
5. SIVİL SAVUNMA MUKELLEFLİĞİ	18
6. SIVİL SAVUNMA İLE ASKERİ ÖRGÜTLENME ARASINDAKİ TEMEL FARKLAR	18

III. BÖLÜM

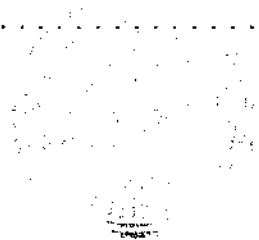
ALAN ARAŞTIRMASI	20
A. SIVİL SAVUNMA MUKELLEFLERİ	20
1. SIVİL SAVUNMA MUKELLEFLERİNİN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ ..	20
a. Mükelleflerin Yas Durumu	20
b. Mükelleflerin Öğrenim Durumu	22
c. Mükelleflerin Mesleki Durumu	23
B. SIVİL SAVUNMA TEŞKİLATI VE MUKELLEFLER	25
1. SIVİL SAVUNMA TEŞKİLATI VE FAALİYET ALANLARI HAKKINDA BİLGİ SAHİBİ OLMA DURUMU	25
a. Sivil Savunma Teşkilatının Faaliyet Alanını Bilme Durumu	25
b. NBC Silahlarına Karşı Gerekli Sivil Savunmayı Bilme Durumu	26
c. NBC Silahlarına Karşı Korunmayı Öğrenilecek Kurum ...	27
d. Genel Sığınak Bilinci	29
e. Pratik Bir Sığınacağın Hazırlanışını Bilme Durumu	30
f. İlk Yardım ve Kurtarma Konularında Bilgi Durumu	31
g. Mükelleflerin Sivil Savunma Teşkilatının Bağlı Olduğu Bakanlığı Bilme Durumu	32
h. İkaz-alarm işaretlerini Bilip Bilmeme Durumu	33
i. İkaz-alarm işaretlerini Doğru Bilme Durumu	34
j. Mükellefiyetin Yerine Getirilmemesi Durumunda Cezai Müeyyide Doğurup Doğurmadığını Bilme Durumu	36
k. Avcı Birliklerinin Teşekkülü	37

m. Sivil Savunma Teskilatı Kuvvetli Üike	39
2. ÖRGÜTSEL İHTİYAC SEVİYESİNDE	40
a. Sivil Savunma Teskilatına Duyulan İhtiyac Durumu	40
3. SİVİL SAVUNMAYA ATFEDİLEN ÖNEM	42
a. Mükelleflerin Sivil Savunma Teskilatına Atfeddikleri Önem	42
C. SİVİL SAVUNMA TESKİLATININ FAALİYETLERİ VE MÜKELLEFLER	44
1. SİVİL SAVUNMA TESKİLATININ ÇALIŞMA SİSTEMİ	44
a. Mükellef Olma Durumu	45
b. Sivil Savunma Eğitimlerinde İzlenmesi Gereken Yol....	46
c. Alınan İkiyardım Ve Kurtarma Bilgilerinin kaynağı....	49
d. Kadınların Mükellef Olmamasının Sebepleri.....	50
D. SİVİL SAVUNMA TESKİLATININ FAALİYETLERİNDEN DOĞAN PROBLEMLER.....	52
1. SİVİL SAVUNMA TESKİLATI HAKKINDA BİLGİ DURUMU	52
a. Sivil Savunma Memurluğunu Meslek Olarak Seçmek İsteyen-İstemeyenlerin Durumu	54
b. Sivil Savunma Memurluğunu Bir Meslek Olarak Seçmenin Sebepleri	55
c. Sivil Savunma Memurluğunun Bir Meslek Olarak Seçilmeme Sebebi	56
d. Sivil Savunma Yüksek Okullarının İhtiyac Durumu	57
e. Sivil Savunma Teskilatının Hangi çalışma Ortamında Basarılı Olacağına İlişkin Kanaatler	58
f. Sivil Savunma Memurlarının Eksik Yönleri	59
g. Sivil Savunma Teskilatından Öncelikle İstenilen Malzeme	61
h. Teskilatın Reorganizasyonu	62

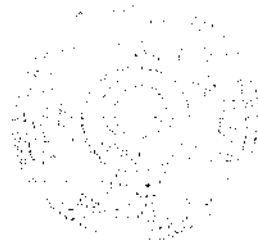
2. FAALİYETLER HAKKINDA BİLGİ DURUMU	64
a. Ülkemizdeki Sivil Savunma Teskilatının Diğer	
Ülkelere Göre Durumu	64
b. Halka Ulaşma	65
c. Sivil Savunmanın Uğras Alanı	66
d. Sivil Savunma Teskilatının Sağladığı Faydalar	67
e. Mükellefiyetten Ayrılma Durumu	69
IV. BÖLÜM	
A. SONUÇ	71
B. ÖNERİLER	75
GÖRÜŞME CETVELİ SORULARI	77
KAYNAKLAR	85

TABLÖLAR

Tablo 01. Mükelleflerin Yas Durumu	20
Tablo 02. Mükelleflerin Öğrenim Durumu	22
Tablo 03. Mükelleflerin Mesleki Durumu	23
Tablo 04. Sivil Savunma Teskilatının Faaliyet Alanını Bilme Durumu	25
Tablo 05. NBC Silahlarına Karşı Gerekli Sivil Savunmayı Bilme Durumu	26
Tablo 06. NBC Silahlarına Karşı Korunmayı Öğrenilecek Kurum	27
Tablo 07. Genel Sığınak Bilinci	29
Tablo 08. Pratik Bir Sığınığın Hazırlanışını Bilme Durumu.	30
Tablo 09. İlk Yardım ve Kurtarma Konularında Bilgi Durumu .	31
Tablo 10. Mükelleflerin Sivil Savunma Teskilatının Bağlı Olduğu Bakanlığın Bilme Durumları	32
Tablo 11. İkaz-Alarm İşaretlerini Bilip-Bilmeme Durumu ...	33
Tablo 12. İkaz-Alarm İşaretlerini Bilme Durumu (Doğru Bilme)	34
Tablo 13. Mükellefiyetin Yerine Getirilmemesi Durumunda Cezai Müeyyide Doğurup Doğurmadığını bilme Durumu	35
Tablo 14. Avcı Birliklerinin Tesekkülü	38
Tablo 15. Sivil Savunma Teskilatı Kuvvetli Ülke	39
Tablo 16. Sivil Savunma Teskilatına Duyulan İhtiyaç Durumu	40
Tablo 17. Mükelleflerin Sivil Savunma Teskilatlarına Atfettikleri Önem	42

Tablo 18. Mükellef Olma Durumu	43
Tablo 19. Sivil Savunma Eğitimlerinde İzlenmesi Gereken Yol	47
Tablo 20. Alınan İlk Yardım ve Kurtarma Bilgilerinin Kaynağı	49
Tablo 21. Kadınların Mükellef Olmamasının Sebepleri	50
Tablo 22. Sivil Savunma Memurluğunu Meslek Olarak Seçmek İsteyen-İstemeyenlerin Durumu	54
Tablo 23. Sivil Savunma Memurluğunu Bir Meslek Olarak Seçmenin Sebepleri	55
Tablo 24. Sivil Savunma Memurluğunu Bir Meslek Olarak Seçilmeme Sebebi	56
Tablo 25. Sivil Savunma Yüksek Okullarının İhtiyaç Durumu.	57
Tablo 26. Sivil Savunma Teşkilatının Hangi Çalışma Ortamında Sasarılı Olacağına İlişkin Kanaatlar	58
Tablo 27. Sivil Savunma Memurlarının Eksik Yönleri	59
Tablo 28. Sivil Savunma Teşkilatından Öncelikle İstenilen Malzeme	61
Tablo 29. Teşkilatın Reorganizasyonu	62
Tablo 30. Ülkemizin Sivil Savunma Teşkilatının Diğer Ülkelere Göre Durumu.....	64
Tablo 31. Halka Ulaşma	65
Tablo 32. Sivil Savunmanın Uğras Alanı	66
Tablo 33. Sivil Savunma Teşkilatının Sağladığı Faydalar ..	67
Tablo 34. Mükellefiyetten Ayrılma Durumu	69

GİRİŞ

Bir ülkenin en değerli varlığı üzerinde yaşayan insan topluluğudur. Bu sebeple düşman taarruzları, tabii afetler ve büyük yangınlarda halkın can ve mal kaybının önlenmesi sivil savunmanın başlıca görevidir.

2 Ağustos 1990 tarihinde Irak ın Kuveyt'i işgal ve bilahare ilhaki sebebiyle ortaya çıkan Körfez krizi Birleşmiş Milletlerin 678 sayılı kararına uyulmaması sebebiyle 17 Ocak 1991 tarihinde Irak'la müttefik kuvvetleri arasında sıcak bir çatışmaya dönüşmüştür. Çatışmaya 28 Şubat 1991 günü sabah 7.00 de son verilmiştir. Bu olaylar nedeniyle, sivil savunma Türk Kamupoyunun gündeminde devamlı üst sıralarda kalmıştır.

Körfez krizi nedeniyle, gerek yurt dışında gerekse yurt içinde yaşanan olaylar bir kez daha göstermiştir ki, sivil savunma hizmetleri yurt savunmasının vazgeçilmez bir parçasıdır.

Arastırmanın birinci bölümünde araştırmanın metodolojisi hakkında etraflı bilgi verilmiştir.

Arastırmanın ikinci bölümünde organizasyon ve sosyal organizasyon kavramı üzerinde durulmuştur. Örgüt türleri, örgütlerin değişimi, örgütlerdeki grup tipleri gibi konulara bir göz atılmıştır. Bu bölümde amaç organizasyon kavramını açıklamak, ayrıca sivil savunmanın hangi organizasyon türüne girdiğini vurgulamaya çalışmaktır. Ayrıca bir sosyal organizasyon olarak sivil savunma teşkilatı, sivil savunma kavramı, ülkemizde sivil savunma, sivil savunmanın görevleri,

sivil savunma ile askeri örgütlenme arasındaki temel farklar üzerinde durulmuştur. Sivil savunma teşkilatının fonksiyonlarından bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde, alan araştırmasında elde edilen veriler tabiileştirilerek yorumlama yapılmıştır. Bu bölüm çeşitli alt başlıklar altında toplanmıştır. Sivil savunma mükelleflerinin bireysel özellikleri belirlenmeye çalışılmış; bireysel özelliklerin verilmesinden amaç uygun mükelleflerin seçilip seçilmediğini belirlemeye çalışılmıştır.

Sivil savunma teşkilatının faaliyet alanları üzerinde çeşitli sorularla bilgiler edinilmiştir. NBC silahlarına karşı korunma, sığınak, genek sığınak gibi alt başlıklarda sığınak bilinci anlaşılmaya çalışılmıştır. İlk yardım ve kurtarma konularındaki mükelleflerin bilgileri ölçülmeye çalışılmış ve bu konuda çeşitli önerilere yer verilmiştir.

4654 sayılı kanunla kurulan Avcı Birlikleri hakkında bilgi verilmiş ve mükellef gözüyle Avcı Birlikleri anlaşılmak istenmiştir.

Sivil savunma bakımından kuvvetli ülke ne anlama geldiği belirtilmiş ve sivil savunma teşkilatının ne yönlerden eksik olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

Sivil savunmaya duyulan ihtiyaç durumu ve örgüte atfedilen önem ortaya konulmak istenmiştir. Sivil savunma teşkilatının doğuş nedeni, faaliyetlerinden doğan problemler belirlenmeye çalışılmıştır.

Sivil savunma teşkilatının halka ulaşma ve sivil savunma teşkilatını amacı mükellefler gözüyle anlaşılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde elde edilen bulgulara dayanılarak sonuç ve öneriler kısmı ele alınmıştır.

Sivil savunma hizmetlerini daha aktif hale getirmek, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilmek herkesten önce sivil savunma mensuplarının yakın ilgi ve özverili çalışmalarıyla mümkün olacaktır.

I. BÖLÜM

ARASTIRMANIN METODOLOJİSİ

A. ARASTIRMANIN KONUSU VE AMACI

Bir organizasyon olarak sivil savunma, savaşa ve afetlerde halkın can ve mal kaybını en aza indirme amacını güden ve topyekün savunmanın en önemli unsurlarından biridir. Savaş zamanı halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması, tabii afetlerde can ve mal kurtarma, büyük yangınlarda can ve mal kaybını azaltma, yok olmaları ve çalışamaz hale gelmeleri durumunda yaşamı büyük ölçüde etkileyecek olan resmi ve özel tesislerin korunması, onarılması ve yenilenmesi, savaş zamanında her türlü savunma gayretlerinin sivil halk tarafından desteklenmesi, cephe gerisi moralin kuvvetlendirilmesi faaliyetlerini kapsar.

Bu faaliyetlerini mükellefler aracılığıyla yürütmeye çalışır. Ayrıca Avcı Birlikleri ve asker fazlası yükümlülerden oluşan sivil savunma birliklerince yürütür.

Toplumsal yaşamın bir gereği olarak ortaya çıkan ve gelişen teknoloji ile birlikte giderek önemi artan sivil savunma teşkilatını örgüt sosyolojisi açısından incelenmesi, Körfez krizi ile güncel hale gelen teşkilatın Baskil Sivil Savunma Memurluğuna bağlı mükellefler üzerinde uygulanan görüşme cetveli ile anlamaya çalışmak bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Körfez krizi nedeniyle bir kez daha gündeme gelen sivil savunma olgusunu bir ilçe düzleminde (Baskil Örneği): ele alarak bilimsel açıdan incelemeye tabi tutmak bu araştırmanın temel amacı arasında yer almaktadır. Körfez krizi iki ayrı zamana göre bir değişiklik göstermesi bakımından etkileride incelenmiştir.

Toplumun genelini bir sistem olarak ele alırsak, sivil savunma örgütünde bu sistemin bir ögesi olarak ele almak gerekmektedir. Ülkemiz sınırları dışında gelişen birtakım olaylar örneğin Körfez krizi sivil savunma örgütünde etkilemiştir. Yapılan araştırmanın amaçlarından biri de bu etkiyle ortaya çıkan eksiklikleri belirlemektir. Sivil savunma teşkilatıda yapacağı atılımlarla çevresine güven verici bir örgüt olmak zorundadır. Sivil savunma teşkilatının nitelik ve nicelik yapısı araştırılmaya çalışılmıştır.

Örgütün ögeleri arasındaki bağımlılık nedeniyle çevresindeki değişikliklerden bir ögenin etkilenmesi öteki ögeleride etkilemektedir. Bu çerçevede örgüt çevreden etkilendiği gibi kendi amaçları doğrultusunda çevreyi etkileyip biçimlendirme imkanına sahiptir. Sivil savunma örgütünün çevreye yapacağı etki halka moral verici faaliyetlerde bulunarak yapabilecektir.

B. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Bu araştırma bir alan araştırması olarak yürütülmüştür. Araştırma evreni olarak, ülkemiz sivil savunma

teskilatının genel yapısını, fonksiyonlarını ve körfez krizinin mükellefler üzerindeki etkisini ortaya koymak bakımından anlamaya çalışmak için, Baskil sivil savunma teskilatı mükellefleri araştırmanın evreni olarak tercih edilmiştir.

C. ARASTIRMA YERİNİN SECİLMESİ

Sivil savunma teskilatı, körfez krizi ile kuruluşundan bu yana teskilat olarak bilgilerini, deneyimlerini ve örgütsel yapısını deneme imkanı bulmuştur.

Baskil ilçesi sivil savunma teskilatı, körfez krizi döneminde birinci derecede tehlikeye maruz kalan ilçelerden biridir. Baskil sivil savunma teskilatı bu yönüyle araştırma yeri olarak secilmıştır. Anılan ilçe teskilatında servisler kurulmuş ve eğitimleri yapılmıştır. Bu nedenle Baskil sivil savunma teskilatında görevli olmam ve teskilatın iç yapısını tanımam nedeniyle tercih edilmiştir.

D. GÖRÜŞÜLENLERİN SECİLMESİ

Araştırmaya uygun olan ve görüşme cetvellerine güvenilir cevaplar vereceği umulan Baskil Sivil Savunma Mükellefleri secilmiştir. Servis mükelleflerinin araştırmanın odağı olarak secilmesindeki amaç, sivil savunma teskilatını tanıyan ve bu konuda eğitim görmüş kişiler olmalarıdır. Servis mükellefleri 47 kişidir, mükelleflerde 7 kişi

araştırma sonuçlarından sorumlu tutulacağına inanması nedeniyle araştırmaya katılmamışlardır. 40 kişi ile görüşme cetvelleri bizzat uygulanmıştır. böylece bazı mükellefkerin tepkileri ölçülmüş ve daha rahat cevap vermeleri sağlanmıştır.

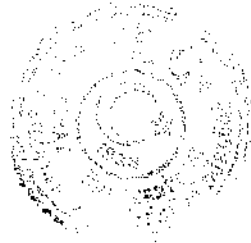
Görüşme cetveli önce 43 soru olarak hazırlanmış. pilot çalışma sonunda 34 soruya düşürülmüştür. 9 soru ya anlaşılınmamış ya da amaca uygun görülmemiştir. Sonuçlar Fırat Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezinde değerlendirilmiştir.

E. PILOT CALISMA

Alan araştırmasına başlamadan önce etraflı bir kaynak taraması yapılmıştır. Kaynak tarmaları: istatistikî bilgiler teorik çerçeveye için örgüt sosyolojisi üzerine tetkikler. basından yararlanma. sivil savunma teşkilatı yayınları ve bazı ülke sivil savunma teşkilatlarına bir göz atma şeklinde olmuştur. Sivil savunma teşkilatları incelenen ülkeler ABD. Almanya. İngiltere. Sovyetler Birliği. İsrail ve bazı İskandinav ülkeleridir. Daha sonra araştırma sorularının anlaşılabilirliğini sınamak amacıyla on mükellef ile daha önce hazırlanan görüşme soruları çerçevesinde görüşülmüştür. Pilot çalışma ile görüşme formundaki bazı soruların mükelleflerle anlaşılıp anlaşılmadığını ve ne ölçüde anlaşıldığına ilişkin bilgileri elde edilmiştir. Pilot çalışma ile görüşme cetvelindeki bazı sorular üzerinde düzeltme yapılarak araştırma öncesi hazırlıklar tamamlanmıştır.

F. ARASTIRMANIN UYGULANMASI

Pilot çalışma ile son sekiini alan görüme cetvelinin uygulanmsına Subat 1991 de başlanms ve Mayıs 1991 de tamamlanmıştır. Görüme cetveli. araştırmacı tarafından mükelleflerle karşılıklı konuşulmak suretiyle uygulanmıştır.

II. BÖLÜM

ARASTIRMANIN TEORİK CERCEVESİ

A. BASKIL İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

Baskil İlcesinin tarihi Tunc Çağı ile başlar. Baskil çevresinde yapılan kazılarda Roma, Bizans dönemlerine ait eserler bulunmuştur. 1514 Çaldıran savaşından sonra Osmanlı topraklarına katılmıştır. İlçe Cumhuriyet'e kadar Harput'a bağlı bir belde olarak yönetilir. Bugünkü Baskil 1926 yılında sımdiki yerinden 4 km. uzaklıktaki Nazarusığı Mahallesi'ne taşınmıştır. 1929 yılında Sefkat Köyüne nakiedilmiş ve tekrar 1933 yılında eski yerleşim yerine yani Baskil mahallesine geri dönmüştür.

Baskil'in doğusunda Elazığ ve Sivrice, batı ve güneyinde Karakaya baraj gölü, kuzeyinde ise Keban bulunmaktadır. Verimli topraklar baraj gölü altında kalmıştır. İlçe 15.25 km² lik bir alana sahiptir. Merkez nüfusu 4374, toplam nüfusu ise 18.682 dir (1990 nüfus sayımına göre).
(KAYMAKAMLIK BRİFİNGİ)

B. SOSYAL ORGANİZASYON

1) ORGANİZASYON KAVRAMI:

Organizasyon kavramı hemen her yerde kullanılan ancak kesin bir tanımını yapmakta zorlandığımız kavramlardan

biridir. Organizasyon kavramı günlük dilde hemde bilimsel literatürde farklı kullanılmaktadır. Somut olarak çevremizde gözlemlediğimiz pek çok yapıyı. örneğin üniversite, polis teşkilatı, belediye vb. gibi düzenlerin organizasyon kavramı içinde ele almak mümkündür.

Sosyal bilimlerde organizasyon kavramı genelde şu şekilde tanımlanmaktadır:

" Belirli bir amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak kurulmuş bir yapı içerisinde bir arada çalışan insan topluluğudur. Organizasyonları genelde amaç, görev ve sorumlulukları bakımından ikiye ayrıldığını görmekteyiz. Amaç, görev ve sorumlulukların yazılı olarak belirlendiği, işbölümü ve görevlerin yerine getirilmesinde yaptırımın söz konusu olduğu organizasyona formel organizasyon, kendiliğinden gelişen ilişkiler sonucu oluşan, katı işbölümü içermeyen, karşılıklı güvene dayanan ve sözlü kurallarla çalışan organizasyona da informal organizasyon denir" (DEMİR, ACAR, 1992, 280).

Sivil savunma teşkilatı, savaşların ve doğal afetlerin yıkıcı etkisini en aza indirmeyi amaçlayan, sorumlulukları, işbölümü ve görevleri belirli olan formel organizasyon olarak görmekteyiz. Bu açıklamalar ışığında sosyal organizasyon (Toplumsal örgüt) u:

Toplumsal ilişkilerin ve faaliyetlerin kurumlaşmış düzeni olarak tanımlayabiliriz.

Toplumsal örgüt, temelinde belli ve karşılıklı bir takım görevlerin yattığı insancıl ilişkileri kapsamaktadır.

Sivil savunmayı bir sosyal organizasyon olarak görmemizde yatan ana tema, temelinde belli insani görevlerin ve ilişkilerin yatmasında görmekteyiz.

Organizasyonları diğer toplumsal birimlerden ayıran özellikleri şöyle belirlemek mümkündür:

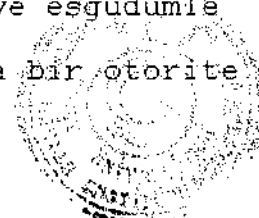
"Sosyal yapılarının açık seçik belirlenmiş bir amaca yönelik olarak planlanmış olamasıdır. Belli bir yada bir kaç amacın gerçekleştirilebilmesi için gerekli işlemler düşünülerek bölümlere ayrılmış, çeşitli kademeler ve mevkiler arasındaki bildirişim ağı ve emir-kumanda zinciri, farklı faaliyetlerin eşgüdümlemesini sağlayacak biçimde planlanmış, kurallara bağlanmıştır. Örgüt üyeleri değışse de, onların yerine getirdikleri görevler devam eder. Bu nedenle üyeleri gelip geciği olduğu halde sosyal yapılarını koruyabilirler." (BNCU. 1976. 25)

Edgar. H.Shein. organizasyon nedir? sorusuna cevap ararken, organizasyon kavramının dayandığı temel düşünceleri şöyle açıklamaktadır.

a) İnsanların bazı istek ve ihtiyaçlarının tek başlarına yerine getirememelerinin zorunlu sonucu olarak, eşgüdüm yoluyla karşılıklı yardımlaşma.

b) Cabaların eşgüdümünün ortak amaç yada amaçların gerçekleşmesi için farklı kişilerin farklı işleride yapmaları gerektiğinden işbölümü.

c) Özellikle işbölümü ve eşgüdümle yakın ilişkisi bulunan hiyerarsik otorite ya da bir otorite hiyerarsisinin bulunması. (SAĞLAM. 1979. 57)

2) ORGANİZASYON TÜRLERİ:

Organizasyonlar arasında çeşitli özelliklere göre bir çok ayırım yapılabilir. Bunlardan bir kısmı günlük yaşamda da alışılarmıştır:

Örneğin. mülkiyete göre (Kamu-özel). büyüklüğe göre (Küçük. orta. dev). üyelerin özelliklerine göre (mükellef. gönüllü. tutsak) sık sık kullanılır. (ÖNÜÜ. 1976. 27)

Örgütleri sınıflandırma yolunda yapılmış bir çok denemeden sadece birine değineceğiz.

Ana Yarar Kategorisine Göre Bir Sınıflandırma:

Blau ve Scott Denemesi

Bu sınıflandırma herhangi bir örgütün varlığından yararlanan kişilerin dört farklı kategoride ele alınabileceğini işaret ederek başlamaktadır.

1- Örgütün üyeleri. yani birfiil örgütte çalışan kişiler.

2- Örgütün sahibi veya yöneticileri.

3- Müsteriler yada örgütün sunduğu hizmeti tüketenler.

4- Örgütün içinde bulunduğu toplumun üyeleri. yani doğrudan örgütle ilişkisi olmayan geniş halk çevresi.

Yukarıda belirtilen dört farklı kategoriden hangisinin öncelik kazandığına göre bir ayırım yapıldığında. dört farklı örgüt tipi ortaya çıkmaktadır.

- a- Ortak Yarar Kurulusları.
- b- Isletmeler.
- c- Hizmet Kurulusları.
- d- Toplum Yararına Yönelik Örgütler.

Bu tür örgütler. geniş halk kitlelerinin yararını amaçlayan. varolus nedeni toplum yararını gözetmek olan kuruluslardır. Örneğin Kara Kuvvetleri. ya da Hava ve Deniz Kuvvetlerinin varolus nedeni kuvvet yöneticilerinin ya da kurulusun cesitli kademelerinde görev alanların yararlarına hizmet etmek değil. geniş halk kitlelerini savastan korumaktır. (ÖNCÜ. 1976. 33).

Toplum yararına yönelik örgütlere sivil savunma teskilatını örnek vermek yerinde olur. Çünkü. sivil savunma örgütü kendi çalışanlarına hizmetten çok. halkı savasın ve doğal afetlerin korkutucu sonuçlarından korumya yönelik bir teskilattır. Sivil savunma teskilatı bunu yaparken halkı topyekün savasın tehlikelerinden korumayı amaçlamaktadır. Barıs zamanında yangın ve doğal afetlerin tehlikelerinden korumayı amaçlamaktadır. Bu hizmeti yine halktan seçtiği ve eğittiği mükellefler yoluyla yerine getirmektedir. Sivil savunma yararı üretirken yararını sunduğu halktan etkin biçimde yararlanmaktadır.

3- ÖRGÜTLERİN DEĞİŞİMİ

Örgütler bazıları zihinlerinde belirli amaçları olan kimseler tarafından kurulur. bazıları ise kendiliklerinden ortaya çıkarlar. Örgüt nasıl kurulmuş olursa olsun ortaya çıktıktan sonra değişimlerden geçecektir. (OZANKAYA. 1969. 447)

Formel örgütlerde değişmeye yol açabilecek güçler iki kategori içinde sınıflandırılabilir.

a. Dış Güçler

b. İç Güçler

4- ÖRGÜTSEL DEĞİŞMEYE YAKLAŞIMLAR

Örgütsel değişme ile ilgili çalışmalarını Amitai Etzioni üç kısma ayırmaktadır.

Birinci grubu meydana getiren çalışmalar, örgüt amaçlarındaki değişimleri tartışma konularının ağırlık noktası olarak.

İkinci grup çalışmalarda örgüt yapısındaki değişimler ağırlık noktası olarak alınır.

Üçüncü grup çalışmalarda ise temel tartışmayı örgütler ve onların sosyal çevreleri arasındaki ilişkiler oluşturlar. (SAĞLAM. 1979.63)

5- ÖRGÜTLERDEKİ GRUP TIPLERİ

Örgütlerdeki grup tiplerini iki alt başlıkta toplamak mümkündür:

a. Bicimsel Gruplar:

Örgütün ana amacıyla açıkça ilişkili belirli amaçları gerçekleştirmek ve belirli işleri yürütmek üzere kurulurlar.

b. Doğal Gruplar:

İş için bas vuran ya da örgüte katılanın tüm bir insan olması ve insanın en azından bir iş yapmanın dışında ihtiyaçlarının da bulunması onu, bu ihtiyaçlardan bir kısmını örgütün diğer üyeleriyle çeşitli ilişkiler kurarak karşılama yöneltmektedir. Bu ilişkiler imkan verdiğinde geliserek doğal gruplar haline gelmektedir. (E.H. SHEIN, 1978, 102)

C. BİR SOSYAL ORGANİZASYON OLARAK SİVİL SAVUNMA TEŞKİLATI

1. SİVİL SAVUNMA KAVRAMI

Toplumlar arasındaki çatışmalar, ilk insanların ortaya çıkışı ile başladığı günümüzün modern imkanlarına kadar her türlü vasıtayı kullanarak geliştiği görülmektedir. Toplumların bünyeleri değiştikçe ihtiyaçları artmış,

toplumlar arasındaki anlaşmazlıklar meydana gelmiş. çözüm olarak da savaflara bas vurulmuştur. Daima büyük acılara sebep olmasına rağmen maalesef savaflar devam etmektedir. Baslıca sebeplerini şöyle sıralamak mümkündür.

- a. Daha zengin , daha büyük toprak edinme.
- b. Göç etme zorunluluğunun doğması.
- c. İnanc sistemlerini baskalarına zorla kabul ettirme isteği.
- d. Bağımsızlığın elde edilmesi isteği

Bu amaclara ulaşmak için toplumlar silahlıanma yarışına girmişlerdir. Nihayet birinci ve ikinci Dünya savaflarıyla karşı karşıya gelmişlerdir. Bu savaflar sivil halkın askerden daha çok tehlikeyle karşılaştığı görülmüştür. Bu gerçekler ışığında sivil halkın korunması için teşkilat kurma zorunluluğu duymuştur. savafların cepelerden çok cephe gerilerini tehdit etmiş olması savaşın yarattığı her çeşit zararın daha başka bir teşkilatlanma ile giderilmesine götürmüştür. bu teşkilat ise sivil savunmadır. (SIVIL SAVUNMA DERGİSİ. SAYI: 127. 1992. 4)

2. ÜLKEMİZDE SIVIL SAVUNMA :

Yurdumuzda sivil halkın korunmasına ilişkin başlangıç tarihini 1928 olarak görmekteyiz. Bu yılda cephe gerisinin havaya karşı müdafaası adı altında bir talimatname çıkartılmıştır. Bu tarihten itibaren çeşitli düzenlemelerle

yönetilen hizmetler. 1938 yılından itibaren 3502 sayılı pasif korunma kanunu ile yürütülmeye çalışılmıştır. Daha sonra 7126 sayılı sivil savunma kanunu çıkarılarak 28 ŞUBAT 1959 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (SIVİL SAVUNMA YAYIN NO: 60. 1991. 5)

3. SIVİL SAVUNMANIN GÖREVLERİ:

Sivil savunma teşkilatının görevlerini teşkilat ve hizmetlerini düzenleyen 7126 sayılı kanun da şöyle görmekteyiz:

- a. Savaş zamanı halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması.
- b. Tabii afetlerde can ve mal kurtarma.
- c. Büyük yangınlarda can ve mal kaybının azaltılması.
- d. Yok olmaları ve çalışamaz hale gelmeleri durumunda yaşamı büyük ölçüde etkileyecek olan resmi ve özel tesislerin korunması, onarılması ve yenilenmesi.
- e. Savaş zamanında her türlü savunma gayretlerinin sivil halk tarafından desteklenmesi.
- f. Cephe gerisi moralin desteklenmesi." (SIVİL SAVUNMA YAYIN NO: 60. 1991. 5)

4. DİĞER SOSYAL ORGANİZASYONLARLA İLİSKİLERİ

Sivil savunma örgütünün diğer örgütlerle işbirliği ve koordinasyonu hayati önem arz etmektedir.

Sivil savunma örgütü özellikle Askerlik subeleri ile mükellef tesbitinde faydalanmaktadır jandarma komutanlıklarıyla mükelleflerin tesbiti ve göreve çağrılmasında yararlanmaktadır. Afet planlarının hazırlanmasında Bayındırlık ve İskan Bakanlığına bağlı birimlerle etkin biçimde faydalanmaktadır. Ayrıca emniyet teşkilatı ile yine mükelleflerin tesbiti ve göreve çağrılmasında faydalanmaktadır.

5. SIVİL SAVUNMA MÜKELLEFLİĞİ

"Sivil savunma mükelleflliği 15-65 yaş arasındaki her Türk vatandaşı için zorunludur. Bu zorunluluk sivil savunma örgütüne mükellef olarak çağrılmakla başlar ve en az 5 yıl devam eder. Çağrı halinde gelmeyen ve kanuni mazereti olmayan mükelleflere 7126 sayılı sivil savunma kanununun ilgili maddeleri para ve hapis cezaları öngörmektedir. Sivil savunma örgütüne katılım gönüllü mükellefiyet yoluyla olmaktadır." (SIVİL SAVUNMA İLE İLGİLİ KANUN TUZUK VE YÖNETMELİKLER, 1985, 10).

6. SIVİL SAVUNMA İLE ASKERİ ÖRGÜTLENME ARASINDAKİ TEMEL FARKLAR

Bu farkları şöyle maddelestirebiliriz.

a. Askeri örgütler düşmanla karşı karşıya çıkmakta, sivil savunma ise cephe gerisinde görev yapmaktadır.

b. Askeri örgütler silahlı olarak görev yapmakta, sivil savunma ise silahsız ve silahların tehlikeli sonuçlarına göre tedbir almaktadır.

c. Sivil savunma mükelleflerini kadın ve erkeklerden seçerken askeri örgütler istisnai durumlar hariç tamamen erkeklerden seçmektedir.

d. Askeri örgütlerin daha uzun, sivil savunma eğitimleri daha kısa sürmektedir.

e. Sivil savunma, halkı doğal afetlerin yıkıcı etkisinden de korumaya çalışır.

III. BÖLÜM

ALAN ARASTIRMASI

A. SIVİL SAVUNMA MÜKELLEFLERİ

1. SIVİL SAVUNMA MÜKELLEFLERİNİN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ

Bir toplumsal örgütte bireysel özellikler o örgütün amacına ulaşmada en önemli unsurlardan biridir. Örneğin, Askeri örgütlenmede belirli yaş, birtakım belirli özellikler aranmaktadır. Eğitimde de bunu görmek mümkündür. Sivil savunma teşkilatı üyelerini seçerken belirli bireysel özelliklerde olması beklenmektedir.

a. Mükelleflerin Yaş Durumu

Tablo :1 Mükelleflerin Yaş Durumu

	Sayı	%
15-25	05	12.5
25-35	22	55.0
35-45	09	22.5
45 ve daha yukarısı	04	10.0
T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi yoğunluk % 55 oranıyla 25-35 yaş grubunda toplanmaktadır. Özellikle 25-35 yaş grubu daha

cevik mükellef grubunu temsil etmektedir. % 22.5 oranı ise 35-45 yaş arasındaki mükellef grubunu oluşturmaktadır. Bu yaş grubunda olgunluk ve tecrübeyi temsil etmektedir.

Bir örgütte yaş unsuru o örgüte girmede ve faaliyette bulunma açısından önem arz eder.

Akerlikle ilgisi olmayan ve kendilerine silahlı kuvvetlerde herhangi bir görev verilmemiş olan (15-65) yaş arasındaki kadın-erkek bütün vatandaşlara sivil savunma yükümlülüğü verilir. (SIVİL SAVUNMA İLE İLGİLİ KANUN TUZUK VE YÖNETMELİLER. 1985. 10)

Örgütün amaçları açısından sivil savunma faaliyetlerin yürütebilecek yaş gruplarından mükellef seçilmiştir.

Tablodan anlaşıldığı gibi kadın mükellef yoktur. Ancak Baskil Sivil Savunma Memurluğunun iradesi ile öncelik erkek mükelleflere verilmiştir.

Sivil savunma örgütünün bir sistem olarak ele alırsak bu sistemin en önemli unsuru olan mükelleflerin sistemin işleyişine uygun olması. olumsuz yönde etkilemeyecek tarzda seçilmesi gerekmektedir. Çünkü sistemde ögeler arası ilişkiler hayati önem arz etmektedir.

b. Mükelleflerin Öğrenim Durumu

Tablo: 2 Mükelleflerin Öğrenim Durumu

	Sayı	%
Okuma yazma bilmiyorum	0	00.0
İlkokul	07	17.5
Ortaokul	09	22.5
Lise	17	42.5
Yüksekokul	07	17.5
T O P L A M	40	100

En büyük grubu öğrenim durumu bakımından % 42.5 oranıyla lise mezunları oluşturmaktadır. Bunları % 22.5 oranıyla ortaokul, yine % 17.5 oranıyla ilkokul mezunları oluşturmaktadır.

Öğrenim durumu bakımından mükellefler, toplumumuzun genel eğitim seviyesine göre oldukça yüksek seviyededir.

Değişik tahsil seviyesindeki kişilerin belirli bir konudaki görüş ve düşüncelerinin birbirinden farklı olması tabiidir. Ancak mükelleflerin tahsil durumu il diğer tablolar arasında çapraz ilişki kurulduğunda tahsil durumunun sonucu etkilemediği görülmüştür. Çünkü seçilen mükellefin tahsil durumu ne olursa olsun alacakları eğitim aynı olmaktadır. Toplumlarda eğitim düzeyi yükseldikçe hemen her konuda olduğu gibi sivil savunma konusunda da ilgiyi ve etkiyi arttıracaktır.

"Sivil savunma örgütü üyelerini seçerken ilgili tüzüğün kabiliyet cetveline göre hizmet servislerine ayrılırlar. Bu kadrolar yedekleri ile birlikte yenileme ve gençleştirmelerle devamlı dolu tutulur. Sivil savunma servislerinde görevlendirilen yükümlüler savaş ve afetin vukuunda ayrıldığı servisin görevlerini yapabilecek bilgi ve beceriyi kazanması servisler arası koordinasyonun sağlanması amacıyla belirlenen servisin yükümlüsü kendi eğitim programlarına göre eğitilir." (SIVİL SAVUNMA TESKİLLERİ VE HALK EĞİTİMİ YÖNERGESİ, 1990, 15)

Sivil savunma örgütünde olduğu gibi diğer bütün örgütlerde üyelerinin eğitim derecelerinin yüksek olmasını beklemektedir. Ayrıca sivil savunma teşkilatı son yıllarda meslek memurlarını sadece yüksekokul mezunlarından seçmektedir.

c. Mükelleflerin Mesleki Durumu

Tablo: 3 Mükelleflerin Mesleki Durumu

	Sayı	%
Memur	31	77.5
İşçi	04	10.0
Serbest meslek	04	10.0
İssiz	01	02.5
T O P L A M	40	100

Tablo 3'de görüldüğü gibi % 77.5 oranıyla en fazla grubu memurlar oluşturmaktadır. Bunu % 10'ar oranlarla serbest meslek sahipleri ve işçiler oluşturmaktadır. % 2.5'i ise işsizdir.

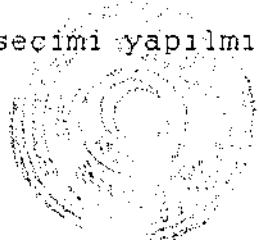
Değişik meslek gruplarındaki mükelleflerin görüş ve kanaatleri arasında bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Bu sonuca kurulan çarpaz ilişki ile varılmıştır.

Çeşitli mesleklerde çalışan kişilerin haftanın değişik günlerinde ve saatlerinde işlerinin yoğunluğu değişecek böylece eğitimlere katılmalarda aksaklıklar gözlenebilecektir. Burada rol kavramı üzerinde durmak yerinde olur.

"Örgütün en önemli ögesi örgütte var olan statü ve rol düzenleridir. Burada rol kavramı üzerinde durmak yararlı olacaktır. Toplum içinde bireyi düşünürsek onun küçüklüğünden beri toplumca belirlenen birtakım roller oynadığını görürüz. Örgütlerde her pozisyondaki bireyden o pozisyonun gereği olarak beklenen davranışlara rol diyeceğiz." (ERGUN, POLATOĞLU, 1992, 138)

Sivil savunma örgütünde yine üyelerini seçerken mükellef rolünü iyi yapacak üyeler seçmek zorundadır.

Memurlar özellikle ilçe teşkilatlarında mükellef olarak kolay erişebilirlik ve eğitim yüksekliği nedeniyle, özellikle Baskil Sivil Savunma Memurluğunda bu durum göz önüne alınarak mükellef seçimi yapılmıştır.

B. SIVİL SAVUNMA TEŞKİLATI VE MÜKELLEFLER

1. SIVİL SAVUNMA TEŞKİLATI VE FAALİYET ALANLARI
HAKKINDA BİLGİ SAHİBİ OLMA DURUMU

a. Sivil Savunma Teşkilatının Faaliyet Alanını
Bilme Durumu

Tablo: 4 Sivil Savunma Teşkilatının Faaliyet
Alanını Bilme Durumu

	Sayı	%
Biliyordum	25	62.5
Hiç duymamıştım	04	10.0
Söyle böyle biliyordum	10	25.0
Sivil polisle karıştırıyodum	01	02.5
T O P L A M	40	100

Yukarıdaki verilerde görüldüğü gibi % 62.5 oranıyla sivil savunma teşkilatının uğras alanını mükellef olmadan önce bilinmektedir. % 25 oranı ise söyle böyle bilmektedir. % 10 ise hiç duymamıştır. % 2.5'i sivil polisle karıştırmaktadır.

Sivil savunma teşkilatı kuruluşundan körföz krizine kadar yeterli tanıtımı olmayan toplumun büyük bir kısmının ne amaçla kurulduğundan dahi haberi olunmayan bir teşkilat görünümündeydi.

Sivil savunma teskilatının faaliyet alanını hemen hemen tamamına varan oranda mükellef olmadan önce bilinmesinin, ülkemizde kuruluşundan bu yana topraklarımızın dışında olmasına rağmen Körfez krizi gibi toplumu büyük ölçüde etkileyen bir sıcak çatışmanın ülkemizi etkilemiş olmasına bağlamak mümkündür.

Körfez krizinden sonra toplumun tamamına yakın kısmı amaç ve faaliyet alanını bilmekte, yararına inanmaktadır.

b. NBC Silahlarına Karşı Gerekli Savunmayı

Bilme durumu

Tablo:5 NBC Silahlarına Karşı Gerekli Savunmayı

Bilme Durumu

	Sayı	%
Bilenler	22	55.0
Bilmeyenler	18	45.0
T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi % 55 oranı ile NBC (Nükleer, Biyolojik, Kimyasal) silahlara karşı gerekli sivil savunma tedbirlerini bilmektedir. % 45 ise NBC silahlarına karşı gerekli sivil savunma tedbirlerini bilmemektedir. % 45 oranının bilmemesi oldukça büyük bir orandır. Sivil savunma servis ve halk eğitimlerinde NBC silahları konusunda ayrıntılı bilgi verilmelidir.

% 45 oranında bilinmemesinin en önemli nedeni: görsel eğitimlere önem verilmemesi olarak belirlemek mümkündür. Çünkü bu eğitimlerin kalıcı özellikleri vardır. Bunlar görsel, işitsel olarak verilmediği takdirde eğitimler eksik kalmaktadır.

Özellikle kimyasal savaş maddeleri yapımları kolay ve ucuz olması, tesir alanlarının çok geniş olması tesis ve malzemeyi tahrip etmeden öldürücü olması en önemli özelliklerdir.

Sivil savunma mükellefleri oldukları halde yarıya yakını bu konuda bilgi sahibi değildir. Sivil savunma teşkilatının bu mükellefleri gerektiği gibi bilgilendirmediği ortaya çıkmaktadır.

c. NBC Silahlarına Karşı Korunmayı

Öğrenilecek Kurum

Tablo: 6 NBC Silahlarına Karşı Korunmayı

Öğrenilecek Kurum

	Sayı	%
Askerlik subesi	07	17.5
Sağlık ocağı ve hastahaneler	04	10.0
Jandarma bölük komutanlığı	01	02.5
Sivil savunma teşkilatı	28	70.0
T O P L A M	40	100

Verilerden anlaşıldığı gibi % 70 oranıyla NBC silahlarına karşı gerekli korunmayı öğrenecekleri yerin sivil savunma örgütü olduğunu bilmektedir. % 17.5 oranıyla askerlik subesi olarak bilmektedir. Bu sonuç sivil savunma teşkilatının askeri örgütlerle karşılaştırılması anlamı çıkmaktadır: gerçekte sivil savunmanın amblemi dahi askeri bir kimliği andırmaktadır. Haika daha etkin ulasıldığında bu gibi olayların sivil savunmanın uğraş alanı olduğu topluma yerleşecektir.

Sivil savunma teşkilatının % 30 görevinin mükelleflerin önemi bir kısmı tarafından tam anlamıyla bilindiği görülmektedir.

Sivil savunma teşkilatının askeri bir anlam verilmesinin en önem sebeplerinden biride sadece savaşın etkilerine karşı sivil savunma örgütünün kurulduğu haik tarafından bilinmesidir. Halbuki doğal afetler ve büyük yangında sivil savunmanın ilgili alanıdır diğer bir önemli noktada sivil savunma elbiselerinde askeri bir özellik taşıdığı söylenebilir. Bir toplumsal örgüt etki bölgesi olarak seçtiği alana kendisini her yönüyle kabul ettirmek zorundadır.

d. Genel Sığınak Bilinci

Tablo: 7 Genel Sığınak Bilinci

	Sayı	%
Evet	01	02.5
Hayır	38	95.0
Cevap vermeyenler	01	02.5
T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi % 95 oranı ile çevrelerinde genel bir sığınak olmadığını belirtmişlerdir. Mükellefler genel sığınanın ne anlama geldiğini bilmemektedir.

Sivil savunma örgütü, kaynak aktarımı yaparak hemen her şehirde genel bir sığınak yapma yoluna gitmesi zorunluluk arzeder. Bu sığınaklar kişi sayısı ve nitelik olarak iyi durumda olmalıdır. Genel sığınak yapılması için gerekirse hükümete öneriler götürülmelidir. Yapılan sığınaklara da etkin bir kontrol yapılmalıdır.

"Hava saldırılarına karşı koruyucu sığınaklar bakımından Körfez krizinde yeterli durumda olmadığımız görüldü. Bu zaten bilinmeyen bir hususta değildi. Çünkü, ülkemizde yıllardan beri sığınak yapımına önem verilmemiştir. Nitekim Güneydoğudaki pek çok şehirlerde sivil savunma tatbikatlarında sirenler alarm işaretlerini calınca çarşı ve caddelerde bulunan halk kalabalık halinde o civardaki pasajlara ve benzeri halka açık kapalı yerlere

doimusiardır. Sığınak niteliğinde olmayan bu gibi yerlere kalabalıklar halinde dolmak. buralara bir bomba düşmesi halinde toplu zayıat bakımından sakıncalıdır.

e. Pratik Bir Sığınanın Hazırlanışını Bilme Durumu

Tablo: e Pratik Bir Sığınanın Hazırlanışını Bilme Durumu

	Sayı	%
Biliyorum	18	45.0
Bilmiyorum	22	55.0
T O P L A M	40	100

Toplumda görüldüü gibi % 55 oranı pratik bir sığınanın nasıl hazırlandığını bilmemektedir. Bu oran oldukça yüksek bir oran olarak karsımıza çıkmaktadır.

Sivil savunma teşkilatının bu konuda en önemli işleri, hemen her il ve ilçede örnek bir sığınak yapılarak eğitimler uygulamalı olarak yapılmalıdır. Çünkü böyle bir eğitim daha etkili olacaktır. Halka açık olan böyle sığınak örneği mükellef olmayanların ilgisini çekecek ve bilgiyi arttıracaktır.

Sivil savunma teşkilatının mükelleflere öğretmesi gereken pratik bir sığınak hazırlanmasının bile bilinmemesi bu örgüt teşkilatının yeterince iyi çalışmadığını göstermektedir.

Sivil savunma teskilatının en önemli amaçlarından biri olan can kurtarma sadece ve sadece iyi bir sığınakla mümkün olabilmektedir. Körfez krizinde yapılan sözlü ve yazılı basındaki telkinler ya yetersiz oldu ya da kapalı bir yere girme anlaşıp yanlış yorumlandı. Çünkü, havalandırması günlük ihtiyaçların giderileceği sığınaklar hazırlanmadı.

Nükleer ve klasik silahlarla zehirli gaz ve mikrop gibi maddelerin tesirini azaltmak ve canlı cansızları korumak için iyi bir sığınagin nasıl hazırlanacağını bilmek kaçınılmaz bir zorunluluktur.

r. İlk Yardım ve Kurtarma Konularında Bilgi Durumu

Tablo: 9 İlk Yardım ve Kurtarma Konularında Bilgi Durumu

	Sayı	%
Var	22	55.0
Yok	18	45.0
T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi % 55 çoğunluğuyla ilkyardım ve kurtarma konularında mükelleflerin bilgisi vardır. Yarıya yakını bu konular son derece hayati olmasına rağmen sivil savunma teskilatı mükellefleri bu konuda da yeterli bilgilendirilmemişlerdir.

Ilkyardım ve kurtarma konularında sivil savunma dergisi faaliyetler hakkında şu bilgileri vermektedir.

İlk yardım ve kurtarma genel olarak:

"Savaş ve afetin yıkımlarında hasar bölgelerinden kurtarılan yaralıların ilkyardımlarının yapılması, hastahanelere götürülmesi ve tedavilerinin yapılmasını sağlar. Bu tatbikatlarda sehrin sağlık yönünden bütün imkanlarının kullanılmasına yönelik çalışmalar sergilenir. Bir afet ve savasta; Sağlık personelinin takviyesi amacıyla ilkyardım ve ambulans servisiyle hastahaneler servisi yükümlülere tüm araç, gereç ve malzemeleri ile bu tatbikatlarda görev alırlar.

Özellikle ilkemizde sığınaklar iyi durumda olmadığı için birçok yaralı olacağı çok öneme alınmalıdır. Böyle acil bir durumda görev alacak mükelleflerin yetisttirilmesi ilcelerde genellikle bir sivil savunma memuru ile pek mümkün olmamaktadır. İlceve kaardiu personeli takviyesine ihtiyac vardır.

g. Mükelleflerin Sivil Savunma Teskilatının Bağlı
Olduğu Bakanlığın Bilme Durumu

Tablo: 10 Mükelleflerin Sivil Savunma Teskilatının
Bağlı Olduğu Bakanlığın Bilme Durumu

	Sayı	%
Dışişleri Bakanlığı	03	07.5
Savunma Bakanlığı	11	27.5
İçişleri Bakanlığı	35	62.5
Milli Eğitim Bakanlığı	01	02.5
T O P L A M	40	100

Yukarıdaki tabloya baktığımızda mükelleflerin % 62.5'inin sivil savunma teşkilatının İçişleri Bakanlığına bağlı olduğunu bilmemektedir. % 27.5 gibi küçümsenmeyecek bir kesim ise Savunma Bakanlığı olarak bilmektedir. Bu yanlış olmasına rağmen, İçişleri ve Savunma Bakanlığı sıkı bir ilişki halinde teşkilatın gelişmesine yardımcı olmalıdır. Çünkü, Savunma Bakanlığının bilgileri ışığında sivil savunma tedbirleri artırılabilir, daha güvenli ihtiyatlı tedbirler alınabilir.

Sivil savunma teşkilatının bağlı olduğu bakanlığın küçümsenmeyecek bir oranda bilinmemesinin en önemli sebeplerinden biri, Bakanlığın polis, jandarma ve mahalli idarelerin Bakanlığı olarak karşımıza çıkmış olmasıdır. Sivil savunma teşkilatının faaliyet ve gereği ne tartışılmış ne de körfez krizine kadar halkı ilgilendirmiştir.

Mükelleflere teşkilat yapısı hakkında tam bir bilgilendirme yapılmamıştır. Bağlı olduğu bakanlığın bilinmemesi mükelleften, halktan çok teşkilatın ve bakanlığın eksigi olarak görmek mümkündür.

h. İkaz-Alarm İşaretlerini Bilip Bilmeme Durumu

Tablo: 11 İkaz-Alarm İşaretlerini Bilip Bilmeme Durumu

	Sayı	%
Bilenler	27	67.5
Bilmeyenler	11	27.5
Cevap vermeyenler	02	05.0
T O P L A M	40	100

Yukarıda görüldüğü gibi % 67.5 ile mükellef ikaz-alarm isaretlerini bilmektedir. Sivil savunma eğitimlerinin ilk amaçlarından biri ikaz-alarm isaretlerinin öğrenilmesini sağlamaktır. % 27.5 ise isaretlerin anlamını bilmemektedir. dolayısıyla yeterli bilgilendirme söz konusu değildir.

Bir savaş sırasında hükümet gerek silahlı ve gerekse silahsız korunma tedbirlerini alacaktır. Ancak hükümetin alacağı tedbirlerin yanında halkımızda kendini, ailesini ve çevresini koruması bakımından önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Ailesi ve kendisini koruması ise ikaz-alarm isaretlerini bilme ile orantılıdır.

Arastırma daha çok mükellef merkezli olmasına rağmen, yani ikaz alarm konusunda eğitim almalarına rağmen % 27.5 oranı bilmediğini beyan etmiştir. Bu sonucu bildiğinden emin olmama olarak yorumlamak mümkündür. Mükellef ve halk eğitimlerinde görsel araçlarla ve teknolojinin eğitime sağladığı yeni imkanları kullanmakla bütün toplumun bilinçlenmesi sağlanabilir.

i. İkaz-Alarm Isaretlerini Doğru Bilme Durumu

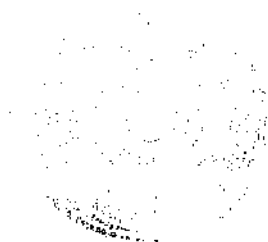
Tablo: 12 İkaz-Alarm Isaretlerini Doğru Bilme Durumu

	Sayı	%
Sarı ikaz tehlike geçti ikazıdır.	02	05.0
Kırmızı ikaz, taarruz tehlikesi var sığınağa gir ve korun.	30	75.0
Radyoaktif serpinti ikazı radyodan verilir.	07	17.5
Cevap vermeyenler.	01	02.5
T O P L A M	40	100

Tablo 12'de görüldüğü gibi % 75 oranıyla kırmızı ikazın anlamı doğru olarak bilinmiştir. % 25 ise yanlış seçenekler işaretlemiştir. Bu konuda da mükelleflerin daha iyi bir eğitime ihtiyacı vardır. Sivil savunma teşkilatının fonksiyonlarından biride hiç kuskusuz ikaz-alarm işaretlerinin mükellef ve halk tarafından bilinmesini sağlamaya çalışmaktır. Dolayısıyla.

" Düşman hava saldırılarının halka ve kuruluşlara erken haber verilmesi ve gerekli koruyucu önlemlerin zamanında alınması sivil savunmanın en önemli görevlerindedir. Bu amaçla Hava Kuvvetlerinin hava savunma hareket merkeziyle bölge hareket merkezleri arasında ayrıca PTT aracılığı ile yurt düzeyine iletilen seri bir haberleşme sistemi kurulmuştur." (SİVİL SAVUNMA DERGİSİ, SAYI: 127, 20)

Sivil savunma teşkilatı bu kadar önlem ve faaliyetleri alırken bizde toplum olarak kendi payımıza düşen işaretlerin anlamını bilmemiz gerekmektedir. Bir hizmetin yürütülmesi için hizmeti üretenle hizmetten faydalananlar arasında diyalogun iyi kurulması gerekir, arada meydana gelecek kopukluk amaca ulaşmada engel teşkil eder.

j. Mükellefiyetin Yerine Getirilmemesi Durumunda

Cezai Müeyyide Doğurup Doğurmadığını Bilme Durumu

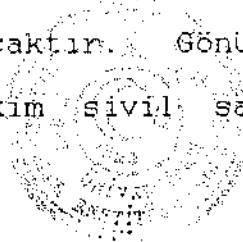
Tablo: 13 Mükellefiyetin Yerine Getirilmemesi

Durumunda Cezai Müeyyide Doğurup Doğurmadığını Bilme Durumu

	Sayı	%
Evet	25	62.5
Hayır	14	35.0
Cevap vermeyenler	01	02.5
T O P L A M	40	100

Tablo 13'de görüldüğü gibi % 62.5 oranıyla cezai müeyyidenin olduğu bilinmektedir. % 35 ise mükellefiyetin yerine getirilmemesi durumunda yaptırımın olmadığını bilmektedir. Yaptırımın olmadığı yerde katılım oranı düşük olmaktadır.

Müeyyidelerin etkili bir hale getirilmesi demek hapis cezası veya caydırıcı olmayan para cezası yerine günün şartlarına göre oldukça ağır para cezalarının uygulanması kastedilmektedir. Sivil savunmanın gerekliliği ve toplumsal yapının bir ögesi olduğu anlaşıldıktan sonra katılım kendiliğinden artacaktır. Gönüllü faaliyetlerde artış görülecektir. Nitekim sivil savunma yönetmeliğinin 48. maddesinde;

"Mükelleflerden yoklama, muayene, vazifeliendirme veya eğitim, kurs ve tatbikat maksadı ile kendilerine ilanen veya sair suretlerle tebliğat yapıldığı halde gelmeyenler bir aydan üç aya kadar hapis veya para cezasına çarptırılırlar." (SIVİL SAVUNMA İLE İLGİLİ KANUN TUZUK VE YÖNETMELİKLER, 1985, 10)

Hükmü yer almaktadır.

k. Avcı Birliklerinin Tesekkülü

Avcı birliklerinin yurt içi silahlı savunma kuruluşu gereği ve amacı sivil savunma yönetmeliğinde şu şekilde açıklanmaktadır:

"Savaşta silahlı kuvvetlerin büyük bölümü cephede bulunmaktadır. Cephe gerisinde kalan sanayi tesisleri, demiryolları, karayolları ve önemli tesisleri dışarıdan sızacak düşmanlara karşı korunması için 4654 sayılı kanun gereğince seçilen yükümlere düşmana silahlı karşı koyma ödevi verilmiştir. Bu yükümlülükler barıştan itibaren belirlenir ve teşkilatlandırılır." (SIVİL SAVUNMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYIN NO:60, 1991.18)

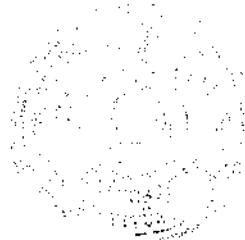
Tablo: 14 Avcı Birliklerinin Tesekkülü

	Sayı	%
Öncelikle askerliğini yapmış sefer görev emri olmayan çağ içindeki herkesten.	16	40.0
Asker faaliyeti içinde avcı birlikleri olusur.	05	12.5
Özel eğitimlis Devlet güvenlik kuvvetlerinden.	05	12.5
Bu konuda bir şey bilmiyorum.	13	32.5
Yavaş vermeyenler.	01	2.5
T O P L A M	40	100

% 40'la görüldüğü gibi avcı birliklerinin kimilerden olustugu bilinmiştir. Toplam % 60 oranı ise ya bu konuda bir şey bilmiyor yada yanlış bilmektedir. Avcı birlikleri kurulus amacı bakımından oldukça faydalıdır. Avcı birliklerinin bir toplumsal örgüt olarak halka anlatılması, faydalarından bahsedilmesi ilgiyi ve katılımı artırmis olacaktır.

Özellikle iletişim imkanlarının artmış olduğu günümüz toplumlarında. Avcı birliklerinin hiç duyulmaması bu iletişim imkanlarının kullanılmamasıyla açıklanabilir.

Sivil savunma teşkilatının amaçlarından en önemlisi halkın can ve mal kaybını en aza indirmektir. Avcı birlikleri bu amacın gerçekleştirilmesinde en önemli kilometre taşlarından biridir.

m. Sivil Savunma Teskilatı Kuvvetli Ülke

Tablo: 15 Sivil Savunma Teskilatı Kuvvetli Ülke

	Sayı	%
Türkiye	13	32.5
İsrail	25	62.5
Suud-i Arabistan	00	00.0
Irak	02	05.0
T O P L A M	40	100

Tablo 15'da görüldüğü gibi % 62.5 oranıyla İsrail'in sivil savunma konusunda güçlü olduğu , mükellefler tarafından görülmektedir. Bölgemizde gerçektende sivil savunma alanında oldukça mesafe katedilmiştir.

Önemli bir oranda Türkiye denmesi bu konuda mükelleflerin pek bilgi sahibi olmadıklarını gösterir.

Bir ülkenin sivil savunma konusunda güçlü olması: sivil halkın toplu ölümlerden korunması için, iyi bir sığınak politikasının yürütülmesi ve hayata geçirilmesi, sivil savunma eğitimlerinin tüm halkı yaygınlaştıracak şekilde zaman zaman tazelenmesi.

Sivil savunma malzemeleri açısından dışa bağımlı kalmadan malzeme temininde bulunmak. Örneğin, gaz maskesi, koruyucu elbise, iğne vb gibi

Yeterli eğitim görmüş yeterli imkanlarla donatılmış meslek memurlarının yetisttirilmesi.

Ülkemizin jeopolitik konumu göz önüne alınırca, bu konuda yol almak zorunda olduğumuz görülecektir. Çünkü, "Sivil Savunmasız Yurt Savunması Olmaz."

Sanayileşmiş ve teknolojik yönden ileri olan ülkelerin sivil savunma teşkilatında doğru orantılı olarak güçlü olmaktadır. Çünkü, sivil savunma en son teknolojilerin kullanıldığı alandır. Körfez krizi döneminde gazetelerden kadariyle Hollanda, Finlandiya sivil savunma malzeme ve teçhizatı imal ederek ekonomilerine katkıda bulunmuşlardır. Ülkemizde sivil savunma teşkilatı kendi imkanlarıyla kendi malzemesini üretilip geliştirme imkanlarını araştırmalıdır.

1. SERGÜTSEL İHTİYAC SEVİYESİNDE

a. Sivil Savunma Teşkilatına Duyulan İhtiyac Durumu

Tablo: 16 Sivil Savunma Teşkilatına Duyulan İhtiyac Durumu

	Sayı	%
Ordumuz yeterli olurdu.	02	05.0
Kurulması gerekli bir teşkilattır.	35	87.5
Bu konuda birsey bilmiyorum.	03	07.5
T O P L A M	40	100

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığı gibi % 87.5 oranıyla kurulması gerekli bir teşkilattır. sonucuna varılmıştır. % 5 ise ordumuz yeterli olurdu kanaatindedir. Bu sonuçlarla

mükellef gözüyle de ihtiyac olduğu anlaşılmaktadır.

Tüm toplumsal organizasyonlar insan ihtiyaçlarına karşılık vermek maksadıyla ortaya çıkmışlardır. Nitekim:

"İtfaye teşkilatı gibi acil durumlarla uğraşmak üzere kurulmuş örgütler bu acil durumların ortaya çıkmasını önleyecek bir takım uğraşlarla bu hizmette olan talebi azaltmaya çalışırlar. Çalışmalar koruyucu işlemler üzerine toplanarak, örgütün kapasitesini aşacak bir taleple karşılaşması önlenmeye çalışılır." (THOMPSON, 1976, 38)

Sivil savunma teşkilatının ortaya çıkış sebebinin şöyle açıklanabiliriz:

Savaşların cephelerden çok cephe gerilerini, askerden çok sivil halkı tehdit etmiş olması, devletleri pasif korunma önlem ve örgütünün yeterli olamayacağı görüşünden hareketle, savaşın yarattığı her çeşit zararın daha başka bir teşkilatlanma ile giderilmesi zorunluluğuna götürmüştür. Bu gerçekler ışığında ülkeler sivil savunmanın örgütlenmesini sağlamışlardır. Anılan sebeplerden dolayı sivil savunma teşkilatı örgütsel olarak bir ihtiyaç durumundadır. Ülkemizde de örgütsel ağını kurmuş toplumsal yapıda yerini almıştır. Silahsız, koruyucu, kurtarıcı tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır.

Sivil savunma teşkilatı günlük hayatta her zaman yardımcı olacak ilkyardım bilgileri verilmesi, yangın ve doğal afetler konularında bilgilendirme, örgütün güncel ihtiyaçlara cevap verme özelliği taşımaktadır. Vatandaş olarak bize düşen görev ise sivil savunma etkinliklerine görev verilsin, verilmesin etkin olarak katılmak olmalıdır.

Ölkemiz sivil savunma teşkilatında aşağıda sayılan ihtiyaçlardan dolayı kurulmuştur.

Milli harp gücünü destekleyen ve kamu hayatının devamını sağlayan bütün tesis ve kuruluşların afet ve savaş nedeniyle yok olma ve çalışamaz hale gelmelerine karşı korunmalarına yönelik çalışmaların bir plan dahilinde yapılması halkın toptan can ve mal kaybının en aza indirilmesine yönelik olarak kurulmuştur. (SIVİL SAVUNMA TEŞKİLLERİ VE HALK EĞİTİMİ YÖNERGESİ, 1990, 20.)

1. SIVİL SAVUNMAYA ATFEDİLEN ÖNEM

a. Mükelleflerin Sivil Savunma Teşkilatına Atfettikleri Önem

Tablo : 17 Mükelleflerin Sivil Savunma Teşkilatına
Atfettikleri

	Sayı	%
Devletimiz bizi (sivil halkı) düşünmüyor.	09	22.5
Devletimiz yeterli kaynak ayırmıyor.	21	52.5
Önemli olan silahlı kuvvetlerdir.	05	12.5
Böyle zor dönemlerde devlete güvenim kalmıyor	05	12.5
T O P L A M	40	100

Tablo 17'de görüldüğü gibi % 52.5 çoğunluğuyla devletimiz yeterli kaynak ayırmıyor sonucuna varılmıştır. %

22.5 oranıyla devletimiz bizi (sivil halkı) düşünmüyor. % 12.5 ise önemli olan silahlı kuvveleridir ve böyle zor dönemlerde devlete güvenim kalmıyor kanaati hakimdir.

Bu durumu ile teskilata yeterli önem verilmediği açıktır. Ayrıca körfez krizi döneminde birtakım eksiklikler ortaya çıkmıştır. Bu eksiklikler genelde: bilgi, sığınak, malzeme ve donanım şeklinde sıralamak mümkündür.

Sayıdığımız ihtiyaçların giderilmesi için 7126 sayılı kanununun 36'ncı maddesinde:

" Eğitim, tesis, vasıta, ilac, malzeme ve teçhizat gibi ihtiyaç malzemelerini karşılamak üzere ihdas edilen sivil savunma fonu kurulmuştur". (SİVİL SAVUNMA DERGİSİ, SAYI 127, 22)

Sivil savunma fonu basta merkez il ve ilçelerde yapılan eğitim ve tatbikatlar olmak üzere her türlü tanıtım hizmetleri ve hizmet binaları alımlarında, malzeme, teçhizat alım ve yapımlarında kullanılmaktadır, ve bir kısımda olağanüstü hal için bloke tutulmaktadır. Örneğin 1991 gelirleri 60 milyardır. Bu kadar hizmetin yürütülmesi için oldukça yetersiz bir rakamdır. Daha başka türlü kaynak aktarımına ihtiyaç vardır.

C. SIVİL SAVUNMA TESKİLATININ FAALİYETLERİ VE
MUKELLEFLER

1. SIVİL SAVUNMA TESKİLATININ ÇALIŞMA SİSTEMİ

Bir sosyal organizasyon olarak Baskil örneğini incelediğimiz, sivil savunma teşkilatının çalışma sistemini İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Yayınlarında şöyle görmekteyiz:

Nitelik Olarak Sivil Savunma:

- a. Silahsız
- b. Koruyucu
- c. Kurtarıcı

Önem ve faaliyetlerin bütünüdür.

Yukarıda belirtilen tedbir ve faaliyetlerin yurt düzeyinde sorumluluğu İçişleri Bakanlığına verilmiştir. Bunların yerine getirilmesi içinde Sivil Savunma Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 3152 İçişleri Bakanlığı Teşkilat Kanununa göre genel müdürlüğün görevleri şunlardır.

- a. Sivil savunma hizmetlerini yurt düzeyinde teşkilatlandırmak.
- b. Yangından korunma tedbirlerini, itfaiye standartlarını tesbit etmek, personelini eğitmek.
- c. Her türlü silahsız koruyucu, kurtarıcı, acil kurtarma ve ilkyardım faaliyetlerini planlamak ve yürütmek.
- d. Sivil savunma personelini eğitmek ve halka sivil savunma bilgileri vermek.
- e. Sivil savunma fonunu yürütmek.

f. Bakanlığın savunma sekreterliğini yapmak.

(İÇİŞLERİ BAKANLIĞI SIVIL SAVUNMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYIN NO 60.1991.7)

a. Mükellef Olma Durumu

İl ve ilçelerin sivil savunma yükümlü kadro sayılarına göre vatandaşlar arasından seçilerek görevlendirilen yükümlüler. her yıl OCAK/SUBAT aylarında yükümlülerin yoklamaları yapılarak ölüm, sağlık ve yer değişiklikleri nedeniyle boşalan kadrolar yeni görevlendirmelerle doldurulur. (SIVIL SAVUNMA TESKİLLERİ VE GÖREVLERİ, 1992, 32)

Tablo: 18 Mükellef Olma Durumu

	Sayı	%
Zorunlu mükellefiyet yoluyla	02	05.0
Gönüllü mükellefiyet yoluyla	19	47.0
Amirimin etkisiyle	00	00.0
Benden habersiz yazmışlar	19	47.5

T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi % 47.5 ile gönüllü mükellefiyet yoluyla katılım olmuştur. Gönüllü olan bütün işlerde verimlilik var demektir. % 47.5 ise habersiz yazılmışlardır. Mükellefiyet zorunluluktan çıkıp toplumsal bir görev olduğu anlaşıldığı zaman daha iyi sonuçlar alınacaktır.

Hemen hemen yarı mükellefin habersiz yazılmaları, sivil savunma mükellef secimini ciddi bir şekilde ele almadığını gösterir. Örgüt faaliyetlerinin aksamasında bunun rolü de önemlidir.

Örgütsel sistemin birinci ögesi bireydir ve bireyin örgüte getirdiği kişilik yapısıdır. Bireyin kişiliğinde basta gelen unsurlar onun güdüleri ve davranışlarıdır. Bunlar bireyin örgüte katılma şekliyle doğrudan orantılıdır, yani zorunlu ve hanesiz katılım başarıyı azaltacaktır.

Mükellefiyet seciminde yeni yollar denenmelidir. Örneğin askerliğini yapmış ve sefer görev emri almayanların buldukları mülki sınırlar içinde askerlik süreleri kadar sivil savunma mükellefi olarak görevlendirilmeleri yararlı olacaktır. ayrıca devlet teşekküllerinde çalışan işçi ve memurlara buldukları mahalde belirli takvimle sivil savunma konularında bilgilendirilmeleri ya da mükellef olmaları öncelikle sağlanması yararlı olacaktır.

b. Sivil Savunma Eğitimlerinde İzlenmesi Gereken Yol

Sivil savunma teşkilatının bilgilendirme faaliyetlerini en son şekliyle 1990 yılında yayınlanan sivil savunma teskilleri ve halk eğitimi yönergesinde şu şekilde ifade edilmektedir.

"Yükümlülerin işlerinin fazla aksatılmaması ve eğitim yerlerine kolaylıkla gitmeleri için mahalli iklim şartlarının elverişli olması dikkate alınarak eğitimin yapılacağı en uygun mevsim ve ay seçilmelidir. Bu eğitimlerin süresi 20 saati

uygulamalı ve pratik eğitim 5 saati tatbikat olmak üzere 25 saattir. (SİVİL SAVUNMA TESKİLLERİ VE HALK EĞİTİMİ YÖNERGESİ, 1990. 15)

Sivil savunma servislerinde gönderilen yükümlüler savaş ve afetin vukuunda ayrıldığı servisin görevlerini yapabilecek bilgi ve beceriyi kazanması, servisler arası koordinasyonun sağlanması amacıyla her servisin yükümlüsü kendi eğitim programına göre eğitilir.

Tablo: 19 Sivil Savunma Eğitimlerinde İzlenmesi

Gereken Yol	Sayı	%
ilkokuldan itibaren sivil savunma bir ders olarak okutulmalıdır.	22	55.0
Halkın tamamı belirli bir saat olmak üzere eğitime tabi tutulmalıdır.	08	20.0
Gönüllülük esasına dayanmalı, zorunlu olmamalıdır.	05	12.5
Su anda uygulanan yöntem yeterlidir.	05	12.5
T O P L A M	40	100

Tablo 19'da görüldüğü gibi % 55'lik çoğunluk ilkokuldan itibaren bir ders olarak okutulmalı görüşündedir. Bu yöntemin büyük faydaları olacaktır. Çünkü, sivil savunma eğitimleri sadece silahların etkisine radyasyon tehlikelerine karşı değil aynı zamanda tüm afetlere karşı acil yardım

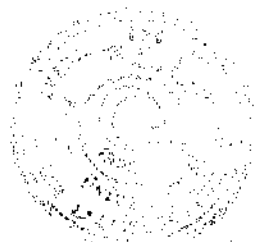
konularını içermektedir. % 20 oranıyla. halkın tamamı belirli bir saat olmak üzere eğitime tabi tutulmalıdır. Bu yöntem eski Sovyetler Birliği'nde uygulanan bir yol olarak görmekteyiz.

Eğitimde insan unsuru yani eğitimi veren olarak sivil savunma memurlarının yazışmalarla ilgisi olmadan daireye kapanıp yazışma yapan yolda çok kısıtlı bir sürede eğitim veren kişiler olarak kalmamalıdır. Okullara, halk konferanslarına, özel ve resmi dairelerin, sığınakların kontrolünü yapan hareketli unsurlar olarak görmek gerekmektedir. Tabii bunları düşünürken görevlendirilen sivil savunma memurlarının özülük haklarının düzeltilmesi görevinde olumlu güdü yaratacakdüzeye getirilmelidir.

Sivil savunma eğitimlerinde izlenmesi gereken yol her yıl geliştirilerek Bakanlıkça yayınlanan eğitim genelgelerinde belirlenen esaslara göre:

"Daireler ve müesseselerle valiliklere hazırlanan il ve ilçe programları bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe konulmaktadır." (SIVİL SAVUNMA DERGİSİ. SAYI 127. 11)

Yapılan sivil savunma halk ve mükellef eğitimleri malzeme ve kalite bakımından iyileştirilmesi gerekmektedir.

c. Alınan İlk Yardım ve Kurtarma Bilgilerinin Kaynağı

Tablo: 20 Alınan İlk Yardım ve Kurtarma Bilgilerinin Kaynağı

	Sayı	%
Sivil savunma	17	42.5
Gazete ve dergiler	05	12.5
Askerde	06	15.0
Televizyonda	08	20.0
Cevap veremeyenler	04	10.0

T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi % 42.5 ile sıklar arasında ilk sırayı. İlk yardım ve kurtarma bilgilerinin ana kaynağı sivil savunma olarak görülmektedir. Ana kaynak sivil savunma olduğuna göre toplumun tabanına yayılarak oranı yükseltmek gerekmektedir. % 20 oranıyla televizyonda görsel ve işitsel bir araç olduğu için etkili bir oranı göstermektedir.

Özellikle sivil savunma eğitimlerinde ilk yardım ve kurtarma konuları pratik ve teorik olarak birlikte verildiğinden etkiside o derece artmaktadır. İlçe sivil savunma eğitimlerinde ilk yardım ve kurtarma konularında eğitimin etkili olması lazımdır. Çünkü bu tür eğitim yalnızca sivil savunma teşkilatı tarafından verilmektedir.

Savas zamanında cephe gerisinde yaralıların bakımı, kurtarılma işlemlerinin hızlı yapılması için, toplumdaki ilkyardım ve kurtarma bilgilerinin yaygın olması eğitimlerle sağlanmalıdır.

d. Kadınların Mükellef Olmamasının Sebepleri

Tablo: D1 Kadınların Mükellef Olmamasının Sebepleri

	Sayı	%
Biz öğrendiğimiz bilgileri kendilerine aktarıyoruz.	10	25.0
Kadının yeri evidir.	09	22.5
Sivil savunma mükellefi olarak erkekler yeterlidir.	10	25.0
Cevap vermeyenler.	11	27.5
T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi seçenekler arasında eşit bir dağılım görülmektedir. % 27.5 oranı bu soru karşısında cevap vermemişlerdir. % 25 ise bilginin aktarımını savunanlar oluşturmaktadır. Bilginin aktarımı, ilk elden bilginin alınmasıyla aynı değerde olmamaktadır. Eğitimlerde teorik ve pratik bir arada olmaktadır.

% 22.5 oranda ise kadının yeri evidir, seçeneği

işaretlenmiştir. % 25 oranı ise mükellef olarak yeterlidir. gibi tabloda belirgin bir yığılma olmadığı görülmektedir.

Sivil savunma teşkilatının kadın mükelleflerle ilgili ciddi ayrı bir çalışması olmadığı gibi, kadınlarında bir takım geleneksel, kültürel değerlerinden dolayı mükelleflüğün tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

Sivil savunma teşkilatında kadın mükelleflerin olmasında özellikle hastaların bakımı ve kurtarma işlerinde oldukça faydalı olacaktır. Sivil savunma teşkilatının özellikle bayan sivil savunma mükelleflerinin göndülü olarak basarını arttıracaktır. Savaş döneminde bayanların daha fazla cephe gerisinde kalacağı düşünülerek bayan sivil savunma mükelleflerinin artırılması gerekir.

D. SIVİL SAVUNMA TESKİLATININ FAALİYETLERİNDE DOĞAN
PROBLEMLER

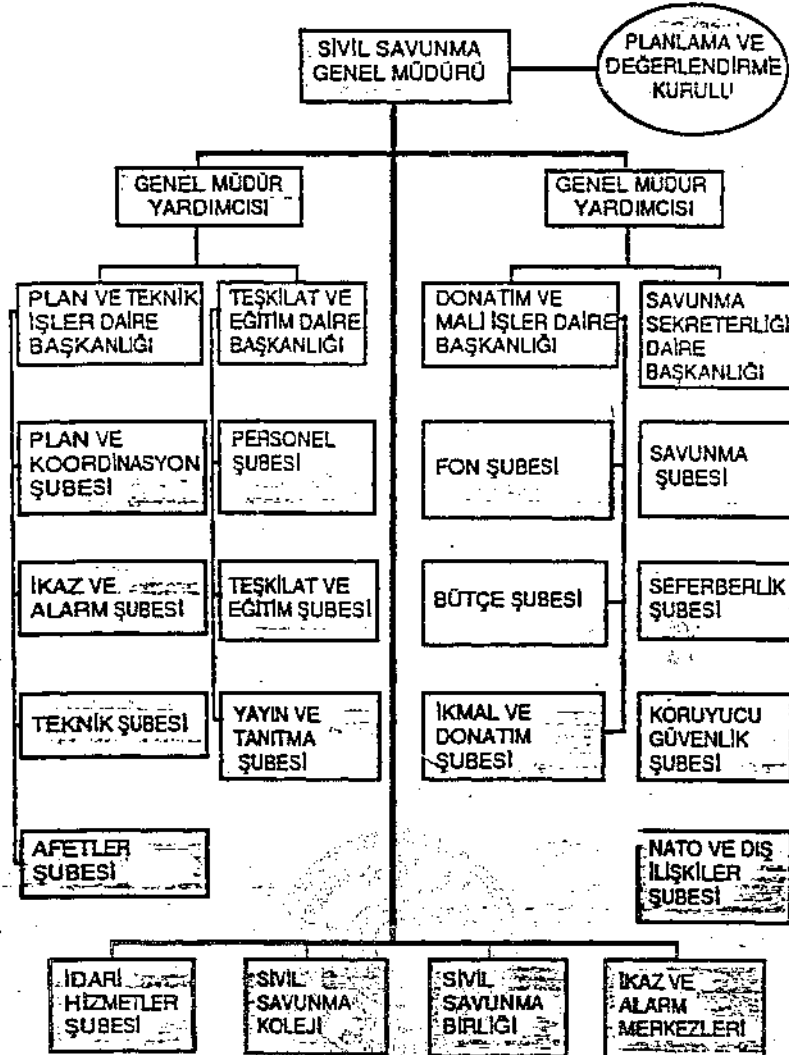
1. SIVİL SAVUNMA TESKİLATI HAKKINDA BİLGİ DURUMU

SIVİL SAVUNMA TESKİLATI

Sivil Savunma Teskilatı Merkez ve Tasra Teskilatı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Merkez Teskilatı

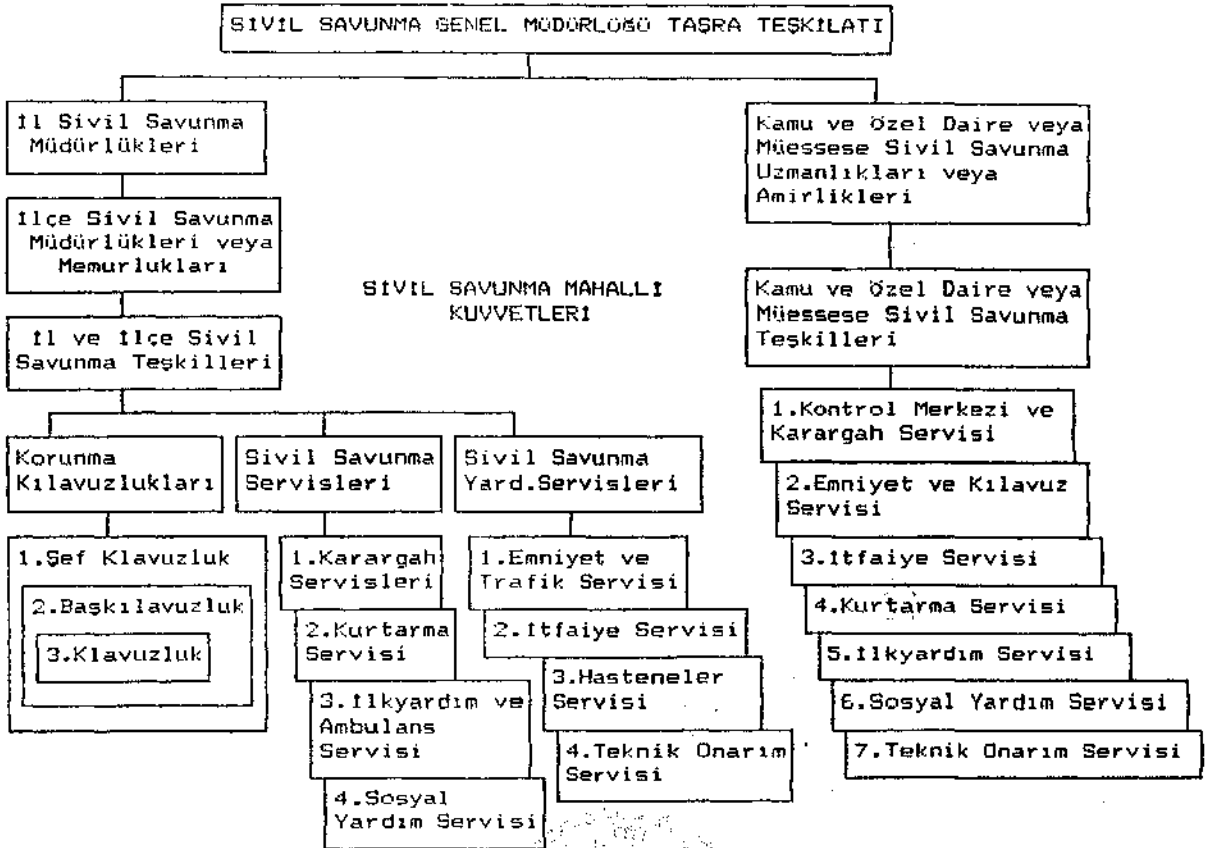
1. Sivil Savunma Genel Müdürlüğü
  2. Sivil Savunma Koleji
  3. Sivil Savunma Birlikleri
  4. İkaz Alarm Merkezlerinden
- Tesekkül Eder

Tasra Teşkilatı

Merkez teşkilatı tarafından planlanan ve yönetilen hizmeti yurt sathında topluma sunan hizmet kademeleridir.

- SIVIL SAVUNMA İDARE KADEMELERİ
1. İl Sivil Savunma Müdürlükleri,
  2. İlçe Sivil Savunma Müdürlük veya sathında Memurlukları,
  3. Kamu ve Özel Daire veya Müessese Sivil Savunma Uzmanlıkları veya Amirlikleri

a. Sivil Savunma Memurluğunu Meslek Olarak Seçmek
İsteyen-İstemeyenlerin Durumu

Tablo: 22 Sivil Savunma Memurluğunu Meslek Olarak
Seçmek İsteyen-İstemeyenlerin Durumu

	Sayı	%
İsteyenler	32	80.0
İstemeyenler	07	17.5
Cevap vermeyenler	01	02.5
T O P L A M	40	100

Tablo 22'de anlaşıldığı gibi % 80 çoğunluğuyla sivil savunma memurluğunu bir meslek olarak seçmek istemektedir. Bu durum ülkedeki işsizlik ve devlet işine olan taleple açıklamak mümkündür. Ancak alınan meslek memurları yüksek okul mezunu olduğu için yetersiz mali haklar yüzünden nakil yoluyla ayrılanlar büyük bir yüzde oluşturmaktadır.

Özellikle ülkemizde meslek seçimi eğitim sistemimiz yüzünden tesadüflere bağlı kalmaktadır. Bu durum genelde düşünülmeli. mesleğe göre eğitim yapılarak yani istihdama yönelik eğitim⁶ planlaması uzmanlaşma getirecek. sivil savunma teşkilatında olduğu gibi daha sonra yapılan ayrılmalar gözükmeyecektir.

b. Sivil Savunma Memurluğunu Bir Meslek Olarak
Secmenin Sebepleri

Tablo: 23 Sivil Savunma Memurluğunu Bir Meslek Olarak
Secmenin Sebepleri

	Sayı	%
Rahat bir meslek	01	02.5
İnsanlara yardımcı olmak hoşuma gidiyor	28	70.0
Kendimi daha güvenli hissedirdim	06	15.0
Bu teşkilatın işleyişini merak ettiğimden	01	02.5
Cevap vermeyenler	04	10.0
<hr/>		
T O P L A M	40	100

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığı gibi dağılım % 70 oranıyla. insanlara yardımcı olmak hoşuma gidiyor. seçeneğinde toplanmıştır.

Dayanımcı davranış kalıbı toplumumuzun hakim karakteristiğidir. Ayrıca sivil savunma teşkilatı insanın zor durumlarını ve hayat kurtarma ile ilgili olduğu için özverili bir meslektir.

Yükseköğretim veya fakülte mezunları arasında sınavla alınan memur adayları sivil savunma kolejinde 4 ay süreli eğitildikten sonra illere veya ilçe sivil savunma teşkilatına meslek memuru olarak atanmaktadır.

c. Sivil Savunma Memurluğunun Bir Meslek Olarak
Seçilmeme Sebebi

Tablo: 24 Sivil Savunma Memurluğunun Bir Meslek
Olarak Seçilmeme Sebebi

	Sayı	%
Maddi imkanlarının yetersiz olusundan	11	27.5
Yeterli teskilatlandırıldığına inanmıyorum	11	27.5
İtibarı bir meslek değil	00	00.0
Bulduğum meslekten memnunum	13	32.5
Cevap vermeyenler	05	12.5
T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi dağılım % 32.5 oranı ile bulunduğu meslekten memnun olanlar oluşturmaktadır. % 27.5 ise maddi imkanlarının yetersiz olusundan, meslek olarak seçmek istememektedir. Bu üzerinde durulması gereken bir seçenektir. Ayrıca % 27.5 oranı ise yetersiz teskilatlandırıldığına inandığından, meslek olarak seçmek istememektedir. Körfez krizi döneminde özellikle malzeme ve sığınak konusunda güvensizlik vermiştir.

Yüksek düzeydeki yöneticiler çoğunlukla, çeşitli görevlerden geçerek yetişirler ve buldukları düzeye ulaşırlar. Kuskusuz bu kişilerin en iyi yetismeleri işletmenin üst düzeyinde bulunanların "yetistirme" programlarına verecekleri öneme bağlıdır. Gelisme ve büyüme

modeli olmayan. belirli programları ve ileriye yönelik çalışmaları olmayan tüm işletmelerin gelecekte büyük zorluklarla karşılaşmaları doğaldır. Sivil savunma teşkilatıda kendi gelecekteki yöneticilerini, meslek memurlarını ve uzmanlarını yetistirmek için sivil savunma yüksek okullarının açılması için girişimlerde bulunmalıdır.

d. Sivil Savunma Yüksek Okullarının İhtiyac Durumu

Tablo: 15 Sivil Savunma Yüksek Okullarının
İhtiyac Durumu

	Sayı	%
Acılması gereklidir. bu konuda geç kalmıştır.	30	75.0
Sivil savunma koleji memur yetistirmek için yeterlidir.	04	10.0
Cevap vermeyenler.	01	02.5
T O P L A M	40	100

Sivil savunma yüksek okullarının açılması gereklidir. Çünkü, konumuz insan hayatı olunca, insan hayatı ihmale gelmez. Yüksek okul açılması öncelik taşıdığı gibi malzeme ve teçhizat yönünden de desteklenmesi lazımdır. Sivil savunma teşkilatının güçlenmesi ve görevlerini daha iyi ifa edebilmesi için sahasında uzmanlaşmış personele ihtiyaç

vardır. Bu bakımdan bu okullar önemli fonksiyon göreceklerdir.

Tabloda görüldüğü gibi % 80 ile sivil savunma yüksek okullarının açılması gereklidir kanaatine varılmıştır. Sosyal hayatı geniş çapta etkileyen böyle bir örgütün akademik seviyede eğitim veren bir okulunun açılması artık gündeme gelmelidir. Böylelikle sivil savunma teşkilatı daha bir güncellik kazanacak Üniversiteye hazırlanan gençler içinde bir meslek, bir ilgi odağı olacaktır.

Sivil savunma yüksek okullarının açılmasını istemek belki dar bir çerçevede olacaktır. Bu öneriyi bir meslek lisesinin açılmasıyla genişletmek mümkündür. Her şey ülkemiz ve insan için olduğuna göre bu tip görüşleri gündeme getirmek yerinde olacaktır.

e. Sivil Savunma Teşkilatını Hangi Çalışma Ortamında Başarılı Olacağına İlişkin Kanaatler

Tablo:26 Sivil Savunma Teşkilatını Hangi Çalışma Ortamında Başarılı Olacağına İlişkin Kanaatler

	Sayı	%
Hükümet konağı	09	22.5
Askerlik subesinde	04	10.0
Ayrı bir bina ve yeterli bir donanım	24	60.0
Belediyeye bağlı olarak çalışırsa	03	07.5
T O P L A M	40	100

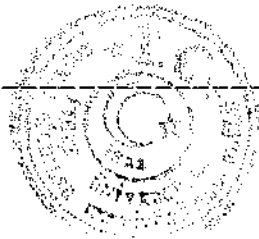
Tabloya göre % 60'la ayrı bir bina ve yeterli şekilde donanım. seçeneği işaretlenmiştir. Sivil savunma teşkilatı ise bu amaç için caba harcamaktadır. Dileğimiz bu gibi çalışmaların ilçe bazında da düşünülmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Sivil savunma fonuna ayrı bir kaynak aktarımı bulunmasıyla bu sorunların çözülmesi hız kazanacaktır.

Ayrı bir bina ve yeterli şekilde donanım derken, çalışılan ortamın işin niteliğine uygun olması anlaşılmaktadır. Ayrı bir bina halka ve mükelleflere eğitim konferans verilen yer anlaşılır. Ayrıca bulunan mülki sınırlar içindeki halkın ihtiyacını sivil savunma malzemeleri bakımından depolayabilecek bir depo ihtiyacı olarak görülmelidir. Böyle bir binanın bodrum katı örnek bir sığınak olarak hazırlanmalıdır. Böyle bir yapılanma modern sivil savunma binasını tanımlamaktadır.

f. Sivil Savunma Memurlarının Eksik Yönleri

Tablo: 27 Sivil Savunma Memurlarının Eksik Yönleri

	Sayı	%
Malzeme ve teçhizat	16	40.0
Bilgi bakımından	08	20.0
Personel yetersizliği	06	15.0
Bina ve tanıtım yönünden	09	22.5
Cevap vermeyenler	01	02.5
T O P L A M	40	100

Tablo 27'de görüldüğü gibi sivil savunma memurlarını sizler daha hangi yönlerden eksik görüyorsunuz? Sorusuna verilen cevapta % 40'la malzeme ve teçhizat yani donanım bakımından eksik görülmektedir. % 22.5 bina ve tanıtım. % 20 ise bilgi bakımından yetersiz görünmektedir. Sivil savunma teşkilatı, bilgilendirme faaliyeti, donanım, personel ve bina ve tanıtım yönünden son derece yetersizdir. Bu durumuya bir örgüt olarak fonksiyonlarını ifa etmesini beklemek pek mümkün değildir.

Araştırmanın yapıldığı sahada mükellefler tarafından bu durum gözlenmektedir. Görsel eğitim araçları yoktur. Korrez krizi geçmesine rağmen eksiklikler ayndır. Sivil savunma memurlarının bilgi bakımından daha güçlü olması sivil savunma yüksek okullarının açılmasıyla giderileceğine inanılmaktadır. Ayrıca meslek memurları belirli periyotlar halinde tazeleme eğitimlerine çağrılmalıdır.

57 milyon nüfusu bulunan ülkemizin sivil savunmaya ilişkin hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan malzeme ve diğer harcamalar için gerekli olan mali kaynağın mevcut sivil savunma fonu gelirleri ile karşılanamadığı bilinmektedir.

g. Sivil Savuma Teskilatından Öncelikle İstenilen
Malzeme

Tablo: 28 Sivil Savunma Teskilatından Öncelikle
İstenilen Malzeme

	Sayı	%
Gas maskesi	34	85.0
İlk yardım çantası	02	05.0
Kurtarma çantası	00	00.0
Koruyucu elbise ve iğneler	04	10.0
TOPLAM	40	100

Tabloda görüldüğü gibi mükelleflere öncelikle hangi malzeme verilmesi sorulduğunda % 85 çoğunluğuyla gaz maskesi istemektedir. % 10 ise koruyucu maske ve iğne istemektedir. Kriz döneminde Mükelleflerin ve halkın ilk sorduğu malzeme gaz maskesi olmuştur. Arastırmanın yapıldığı sahada Körfez krizi döneminde örnek dahi olsa gaz maskesi gönderilmemiştir. Kurtarma ve acil yardım kuru bilgi ile olmamaktadır.

Körfez krizi sırasında zehirli gaz tehlikesine karşı gündeme gelen bir konu koruyucu maske (Gaz Maskesi) ihtiyacı oldu. Doğaldır ki yüzbinlerce, milyonlarca nüfusun ihtiyacını bir anda karşılamak mümkün değildir. Bu durumlar göz önüne alınarak koruyucu maske ve koruyucu elbisenin stokları barış zamanında yapılmalıdır.

Körfez krizi toplumumuzda sivil savunma ile ilgili bir bilincin oluşmasına neden olmuştur.

n. Teskilatın Reorganizasyonu

Tablo:29 Teskilatın Reorganizasyonu

	Sayı	%
Körfez krizi eksikliklerimizi ortaya çıkarmıştır.	23	65.0
Körfez krizi sırasında ve sonrasında yapılan tamamlamalar. Kriz sonrasında devam edeceğine inanmıyorum.	23	65.0
Körfez krizi sırasında ve sonrasında silahlı kuvvetlere daha fazla ağırlık verilecek. sivil savunma yerinde sayacaktır.	05	12.5
Bu konuda yorum yapmayacağım.	08	20.0
T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi mükelleflerin % 65'i körfez krizinin eksikliklerimizi ortaya çıkardığı görüşündedirler. Mükellefler ve halk sivil savunma teşkilatının daha iyi duruma geleceğine inanmaktadırlar. Sivil savunma teşkilatı, halkın güven ve moralini yükseltici etkinliklerde bulunması gerekmektedir.

Körfez krizi sivil savunma bakımından üzerinde durulması gereken bazı hususları gündeme getirmiştir. Bunlar;

- Malzeme ve teçhizat
- Sığınaklar
- Sivil savunma teşkilleri
- İkaz-alarm haberlerinin duyurulması, konularında

toplanabilir. Bir açık sistem olarak kabul edebileceğimiz sivil savunma teşkilatı varlığını:

" sürdürülebilme için entropiye karşı durmak zorundadırlar. Entropi, herhangi bir sistemin çevreyle birlikte düzensizlik ve bozulmaya doğru olan eğilimidir. Açık sistemler çevrelerinden aldıkları enerjinin tamamını kullanmayıp bir kısmını depo ederler ve böylece sürekli enerji kaybına entropiye karşı koyabilirler." ERGÜD, POLATOĞLU, 1992, 135. 2. FAALİYETLER HAKKINDA BİLGİ DURUMU Sivil Savunma Teşkilatının Faaliyetleri:

" Halk eğitimi, okullarda eğitim, şehir ve kasaba sivil savunma teşkilleri ve eğitimi, kurum ve kuruluşlarda eğitim, tatbikatlar ve avcı birliği eğitimleri şeklinde olmaktadır. (SİVİL SAVUNMA TEŞKİLLERİ VE HALK EĞİTİMİ YÖNERGESİ.1990.19)

2. FAALİYETLER HAKKINDA BİLGİ DURUMU

a. Ülkemizdeki Sivil Savunma Teskilatının Diğer Ülkelere Göre Durumu

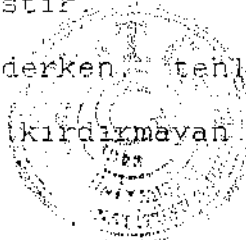
Tablo: 30 Ülkemizdeki Sivil Savunma Teskilatının Diğer
Ülkelere Göre Durumu

	Sayı	%
Diğer ülkelerle rekabet edebilir.	04	10.0
Ülkemizde diğer ülkelerdeki kadar önem verilmiyor.	17	42.5
Avrupa ülkeleri seviyesine ulaşmak yolundadır.	05	12.5
Sivil savunma teşkilatının gelişmesi için gerekli çalışmalar yapıldığına inanmıyor.	13	32.5
Cevap vermeyenler.	01	02.5
T O P L A M	40	100

Mükellefler. % 42.5 oranında ülkemizde diğer
ülkelerdeki kadar. % 32.5 oranında ise gerekli çalışmaların
yapılmadığı kanaatindedir. Sonuç olarak iletişim araçlarıyla
belirli bir ölçüde oluşan toplumumuzun bu konuda daha başka
yaygın ve etkin uygulamalar beklediği hissedilmelidir.

Karşılaştırma yapılırken personel, malzeme, sığınak ve
eğitim göz önüne alınmıştır.

Diğer ülkeler derken tehlikelere maruz kalmış ve
bundan insanını fazla kırdırmayan ülkeler kastedilmiştir.

Özellikle Körfez krizinde kitle ölümlere yol açacak silahlar kullanılmasına rağmen, Irak ve İsrail'de halk fazla etkilenmemiştir.

b. Halka Ulasma

Tablo:31 Halka Ulasma

	Sayı	%
Seyyar kollar oluşturulmalı.		
halk bilgilendirilmelidir.	23	57.5
Halk çağrılarak konferans salonlarında bilgi verilmelidir.	13	32.5
Sadece hassas il ve ilçelerde halka anılmalı diğer bölgeler rahatsız edilmemelidir.	02	05.0
Şu andaki gibi büroda kalıp gerektiğinde faaliyetler hızlandırılmalıdır.	02	05.0
<hr/>		
T O P L A M	40	100

Tabloda görüldüğü gibi % 57.5 oranıyla, seyyar kollar oluşturulmalı. halk bilgilendirilmelidir. Gerçektende seyyar kollarla yapılacak eğitimlerde mükellef olmayanlara ulaşılabileceği böylece küçük yerleşim birimlerine kadar ulaşmak mümkün olacaktır. Bu yöntem halen bazı ülkelerde uygulanmaktadır.

Ülke çapında kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ile il ve ilçelerde kurulan sivil savunma teşkilatları

yükümlüleri ile halkın eğitilme esaslarını belirleyen bakanlığımızca Mart 1990 tarihinde yayınlanan sivil savunma teşkilatı ve halk eğitimi yönergesine göre il ve ilçelerde 1990 yılında toplam 83.497 yükümlü eğitilmiştir.

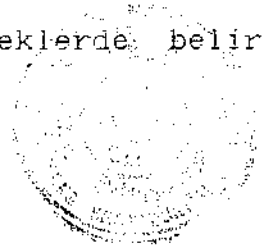
Ancak sevkar kollar oluşturularak halk bilgilendirme yoluna gidilmiş olsaydı kişi sayısı anılan sayının birkaç kata fazla olacaktı.

3. Sivil Savunmanın Uğras Alanı

Tablo: 31 Sivil Savunmanın Uğras Alanı

	Sayı	%
Cepheye asker göndermek	22	55.0
Savaş öncesi ve sırasında sivil savunma mükelleflerini eğitmek-yönetmek	06	15.0
Tüm felaketler uğras alanı icine girer	05	12.5
Yıkılmış binalarda kurtarma yapmalı	06	15.0
Cevap vermeyenler	01	02.5
T O P L A M	40	100

Tablo 32'de görüldüğü gibi, sivil savunma aşağıdaki alanlardan hangisiyle uğrasmaz? Sorulduğunda % 55 oranıyla cepheye asker göndermek işaretlenmiştir. Tabiki cepheye asker göndermek sivil savunmanın uğras alanı değildir, amacıda değildir. Diğer seçeneklerde belirgin bir yığılma gözükmemektedir.

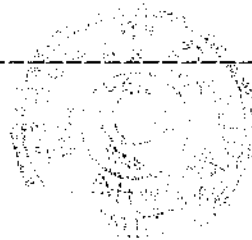
"Sivil savunma teskilllerinde görevlendirilen yükümlü ve personelin savaş ve afetlerde görevlerini başarıyla yapabilmek için yararlı ve etkin bir güç haline gelmek, gelmesini sağlamak üzere eğitimlerini tatbikatlar yaptırılarak görev almaya hazır olacak şekilde yetistirmelerini sivil savunma dışında kalan diğer topyekün savunma konularında eğitimlerini halk eğitimi ile vatandaşlarda sivil savunma ve topyekün savunma sorununu yaratılmasını, koruyucu ve kurtarıcı sivil savunma tedbirleri konusunda halkın bilincendirilmesi amaç edinilmiştir." SIVİL SAVUNMA TEŞKİLATI - HALK EĞİTİMİ YÖNERGESİ, 1990, 13

Yukarıda sayılan amaçlara, bu yapılan alan araştırmalarına göre ulaşıldığı söylenemez. Ulaşma yolundadır.

d. Sivil Savunma Teşkilatının Sağladığı Faydalar

Tablo: 33 Sivil Savunma Teşkilatının Sağladığı Faydalar

	Sayı	%
Vatan sevgisi	06	15.0
Toplumsal dayanışma ve birlikte hareket etmek	07	17.5
Ülkemizin düşmanlarını tanımak	23	57.5
Kendine güven duygusu	02	05.0
Cevap vermeyenler	02	05.0
T O P L A M	40	100

Tablodaki görüldüğü gibi % 57.5 oranıyla ülkemizin düşmanlarını tanıma seçeneği isaretlenmiştir. Amacın iyi anlatılması gerekmektedir. Diğer seçenekler sivil savunmanın yan faydaları olarak belirlemek mümkündür.

Sivil savunmanın birinci amacı vatandaşa sivil savunmanın gereğini anlatmak olmalıdır. Vatandaşlara savaş ve afetlerdeki sorumlulukları, görevleri alınacak tedbirler, öğretilerek sivil savunma suurunun kazandırılması ön planda tutulmalıdır. Sivil savunma ayrıca mükelleflere:

Sivil savunma eğitimlerinin esas olan korunma yöntemleri, seferberlik ve savaş halı şartlarının gerektirdiği hareket tarzları ve can kurtarma bilgileri kazandırmaktadır. SİVİL SAVUNMA TEŞKİLATI VE HALK EĞİTİMİ YÖNERGESİ, 1990, 14

Her eğitimin esas amacının yanında geliştirdiği yan faydalar, yan amaçlar vardır. Bunlardan sivil savunmanın yan amaçlarını şöyle belirleyebiliriz: Vatan sevgisi, toplumsal dayanışma ve birlikte hareket etmek, kendine güven duygusu gibi.

e. Mükellefiyetten Ayrılma Durumu

Tablo : 34 Mükellefiyetten ayrılma durumu

	Sayı	%
Ayrılmak istemem .	15	37.5
Bosuna zamanımı alıyor.	08	20.0
Yetersiz teskilatlandığına inandığımdan.	08	20.0
Yetersiz eğitimle kendimi bu sorumluluğa hacir hissetmiyorum.	13	32.5
Cevap vermeyenler.	06	15.0
T O P L A M	40	100

Su anda sivil savunma mükellefiyetinden ayrılmak istermisiniz ? sorusuna seçenekler arasında ilk sırayı alan % 37.5 ile ayrılmak istemem seçeneği çıkmıştır. diğer seçenekler ise eğitimlerin ve teskilatın daha cazip hale gelmesiyle. bu toplumsal görevi sürdürmek istemektedir.

Eğitime gelen kişilere işin ciddiyetine binaen sivil savunma eğitim formalarının giydirilmesi eğitimlerde olumlu bir hava yaratacak. mükelleflerin daha iyi ders dinleme ve eğitim sağlanacaktır. Eğitim programları uygulanırken göze. kulaga hitap edilmesine dikkat edilmeli. hemen her servis için dışarıdan uzman bulundurmaya çalışmalıdır. Eğitim verilirken görsel araçlar ıicelene sağlanma yoluna gidilmelidir.

Eđitimiire katılan ve bes yılını doıdurun kışılıere bir belge verilmesi yararlı olacaktır. Mükelliefiyetten izin alınmadan veya mazeret bildirilmeden ayrıılma sonucunda etkili bir müeyyide olmalıdır.

IV. BÖLÜM

A. SONUÇ

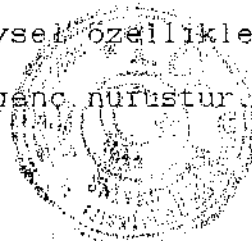
Sivil savunma teşkilatı, savaşlarda ve afetlerde yakın can ve mal kaybını en aza indirmeye yönelik teşkilattır. Teknolojik yönden gelişme göstermiş bütün toplumlar, sivil savunma teknolojisi bakımından gelişmiş olduğu görülmektedir.

Bir sosyal organizasyon olarak sivil savunma teşkilatının baskıl örneğini ele alarak yapılan araştırmada mükellef aracılığıyla belirli bulgular elde edilmiştir.

Bir barış, bir yumuşama dönemine giren dünyamız, yeni dünya düzeninde sivil savunma teşkilatının artık önemi kalmadı gibi görünüyorsa da bu geçicidir. Çünkü, yeni kutuplaşmalar, milliyetçi hareketler savaş rüzgarlarının tekrar çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca her türlü afetin vukuunda sivil savunmayı görmek mümkündür. Sivil savunma teşkilatının doğuş nedeni olan silah sanayindeki gelişme oldukça hızlı devam etmekte. Ülkeler sivil savunma teşkilatına daha bir önem vermek zorunda kalmaktadırlar.

Bir sosyal organizasyon olan sivil savunma teşkilatının, baskıl örneğini incelemeyi konu alan bu araştırmada elde edilen sonuçları özet olarak şu şekilde vermek mümkündür.

Mükelleflerin bireysel özelliklerine bakıldığında, yaş durumu olarak çoğunluk genç nüstür. Toplumsal örgüt olan

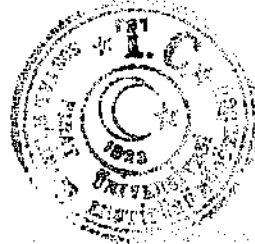

sivil savunmanın amacına ulasmada genc nüfus büyük bir avantaj sağlamaktadır. Eğitim durumu bakımından sonucu olumlu görebiliriz. Çünkü, çoğunluk lise ve yüksek okul mezunudur. Eğitimin yüksek olması bilginin yaygınlaşması açısından önemlidir. Mükelleflerin meslekleri itibariyle çoğunlukla memurdur. Memurlar özellikle ilçe teşkilatlarında mükellef olarak kolay emsallerlik ve eğitim yüksekliği nedeniyle özellikle tercih sebebidir.

NEC (Nükleer, Biyolojik, Kimyasal) saldırılarına karşı gerekli sivil savunmayı bilme durumuna ilişkin elde edilen bulgular mükelleflerin yarıya yakınının gereği gibi bilmediği ortaya koymuştur.

İkiyardım ve kurtarma konularında mükelleflerin yarıya yakınının bilgilerinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Baskil ilçesi gibi tek memuru olan ilçeler, yeterli personeli olmayan iller ikiyardım ve kurtarma konularında mükellef ve halka faydalı olması beklenemez. İkaz-alarm işaretlerini bilip bilmeme durumuna ilişkin elde edilen bulgular ise mükelleflerin 1/4 ünün yanlış bilgiye sahip olduğu görülmüştür. İkaz alarm işaretlerini sadece mükelleflerin bilmesi değil, toplumun genelinin bilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Mükellefiyetin yerine getirilmemesi durumunda cezai müeyyide doğurması çoğunlukla bilindiği halde Baskil örneğinde olduğu gibi mükelleflerden eğitime katılmayanlar olmaktadır.

Arastirmada örgütsel ihtiyaç seviyesinde mükelleflerin tamamına yakınının kurulması gerekli bir teskilattir. kanaatine sahip olduklari gördümüstür. Savaslarin cephelelerden çok cephe gerilerini yani sivil halki tehdit etmiş olması. dogal afetlerin hemen her ülkede olabileceği. ülkeleri sivil savunma teskilati kurmalarina götürmüştür

Bir ingiliz savunma tavsiyesi. önce verilen önem ölçüde oranlanir. Mükelleflerin yarısından yakınınin sivil savunma örgütüne yeterli şekilde önem verilmediği kanaatinde olduklari görülmüştür. Bir ihtiyaç varsa o ihtiyaça önem verilmesi gerekir. Verilen önem ayrılan bütçe, tecrübe, eğitim ve teskilatlanma ile ölçülür.

Ülkemizde en basta ayrılan bütçe ile yeterlilik diğer faaliyetlerin kısıtlanması ile sonuçlanmaktadır.

Mükellefler sivil savunma eğitiminde en faydalı yöntem olarak ilkokuldan itibaren bir ders olarak okutulması gerektiği üzerinde durmuşlardır.

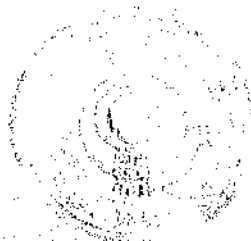
Mükellefler sivil savunma yüksek okullarının açılmasını büyük çoğunlukla istemekte ve desteklemektedir. Açılması. meslek memurlarının daha yeterli hale getireceği kanaati hakimdir.

Mükellefler sivil savunma teskilatının çalışma ortamı bakımından. ayrı bir bina ve yeterli şekilde donanım olarak belirlenmişlerdir.

Mükelleflerin yarısından fazlası halka ulaşma şekli olarak. seyyah kollar oluşturmali; halk bilgilendirme yoluna gidilmesi gerektiği; mükellefiyetin dar çerçevede bir etki yarattığı kanaatinde dirler.

Mükellefler özellikle körfez krizinde görüldüğü gibi malzeme ve teçhizat yönünden eksik yönlerinin giderilmesi gereğini vurgulamışlardır.

Mükellefler bilgilendirme faaliyeti, donanım, personel, bina ve tanıtma bakımından, sivil savunma teşkilatının bu durumda ile savaş ve afetin vukuunda bir felakette sonuçlarının kaçınılmaz olduğu kanaatinde olduklarıdır.

B. ÖNERİLER

Bu alan araştırmasıyla elde edilen bulgulara dayalı olarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

NBC silâhlarına karşı korunmayı ayrıca televizyon, radyo ve basın yoluyla da bu bilgiler zaman zaman yinelenmelidir. Eski savanma memur ve uzmanlarının tazeleme eğitimlerinin yapılması faydalı olacaktır.

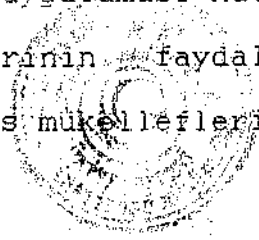
Şişme balonlar konusu etkin bir denetime tabi tutulmalıdır. Ayrıca pratik bir şişme balon nasıl kullanılacağı konusunda eğitimler verilmelidir.

İlk yardım ve kurtarma servisinde görevli mükellefler için sağlık personelinin ve kurtarma konularıyla uzman personellerden faydalanma yoluna gidilmelidir. Çünkü sivil savunmanın amaçlarından biri can ve mal kurtarmadır. Bu amaca bugünkü yapıyla ulaşılması çok zordur.

Bir kriz döneminde hükümet gerek silahlı gerekse silahsız tedbirlerini alacaktır. Sadece hükümetin alacağı tedbirlerin yanı sıra bu tedbirlerin amacına ulaşması için ikaz-alarm işaretlerinin bilinmesi gerekmektedir.

Mükellefiyetin yerine getirilmemesi durumunda cezai durum savcılığa bildirilmesi halinde hapis cezası veya cezanın uygulanmaması nedeniyle yeterli caydırıcı olmamaktadır. Mükelleflerin eğitimlere katılmadığı takdirde caydırıcı para cezası uygulaması katılımı arttıracaktır.

Avcı birliklerinin faydaları halka anlatılması gerektiği gibi servis mükelleflerine anlatılması katılımı arttıracaktır.

İletişim araçlarının geliştiği ve yaygınlaştığı günümüz toplumlarında, sivil savunma teşkilatı kuvvetli ülke bilinci, halkımız ve mükelleflerde olduğu görülmüştür. Bu bilincin oluştuğuna göre hükümet ve teşkilat olarak mükelleflerin ve halkın beklentileri yerine getirilmelidir.

Sivil savunma görevlilerince orta eğitim kurumlarında resmî konferanslar verilmesi ve ileriye dönük olarak de- gere olarak okutulması oldukça faydalı olacaktır.

Sivil savunma teşkilatının il düzeyinde olduğu gibi ilçeler düzeyinde de kendine nasînması gerekir. Bu nasînmenin sağlanmasını sağlayacaktır.

Köy halkından muhtarlıklar yoluyla sivil savunma teşkilatına mükellef sağlama yoluna gidilmelidir. Bu bilginin aktarılması ve yaygınlaşması için zorunludur.

Sivil savunmanın amacı mükellef ve halk tarafından anlaşılması . bu amacın gerçekleşmesi, hedefe yani halkın bilinçlenmesi yolları yapılacak araştırmalarla belirlenmelidir.

BİR SOSYAL ORGANİZASYON OLARAK SIVİL SAVUNMA: BASKIL ÖRNEĞİ

Adlı Saha Arastırması Görüşme Cetveli

1) Size uygun olan yaş grubunuzu işaretleyiniz.

- 15-25
- 25-35
- 35-45
- 45 ve daha yukarısı

2) Size uygun olan öğrenim durumunuzu işaretleyiniz.

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Yüksekokul

3) Size uygun olan meslek grubunuzu işaretleyiniz.

- Memur
- İsci
- Serbest Meslek
- İssiz

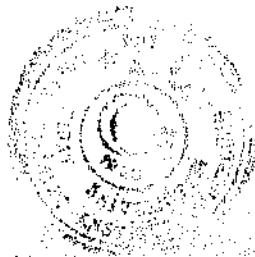
4) Sivil savunma mükellefi olmadan önce, Sivil Savunmanın

uğraş alanını biliyormuydunuz?

- Biliyordum
- Hiç duymamıştım
- Söyle böyle biliyordum
- Sivil polisle karıştırıyordum

- 5) Sizce sivil savunma teskilatı kurulmasaydı, böyle bir teskilatın gerekliliği hissedilecekmiydi?
- ( ) Ordumuz yeterli olurdu
- ( ) Kurulması gerekli bir teskilattır
- ( ) Bu konuda bir şey bilmiyorum
- 6) Sivil savunma teskilatına nasıl mükellef oldunuz?
- ( ) Zorunlu mükellefiyet yoluyla
- ( ) Gönüllü mükellefiyet yoluyla
- ( ) Amırımın etkisiyle
- ( ) Benden habersiz yazmışlardı
- 7) NBC (Nükleer, Biyolojik, Kimyasal) silahlarına karşı gerekli sivil savunmayı biliyormusunuz?
- ( ) Evet
- ( ) Hayır
- 8) NBC silahlarına karşı korunmayı öğreneceğiniz ilk yer hangi kuruluştur?
- ( ) Askerlik subesi
- ( ) Sağlık ocağı ve hastahaneler
- ( ) Jandarma bölük komutanlığı
- ( ) Sivil savunma teskilatı
- 9) Çevrenizde genel sığınak var mı?
- ( ) Evet
- ( ) Hayır
- 10) Pratik bir sığınanın nasıl hazırlanacağını biliyormusunuz?
- ( ) Evet
- ( ) Hayır

- 11) Sizce sivil savunmanın eğitiminde aşağıdakilerden hangi yol izlenmelidir?
- ( ) İlkokuldan itibaren sivil savunma bir ders olarak okutulmalıdır.
  - ( ) Halkın tamamı belirli bir saat olmak üzere eğitime tabi tutulmalı.
  - ( ) Gönüllülük esasına dayanmalı.zorunlu olmamalıdır.
  - ( ) Şu anda uygulanan yöntem (eğitim) yeterli.
- 12) Sivil savunma bakımından gerekli önlemler alınmayınca aşağıdaki hisselerden hangisini duyarsınız?
- ( ) Devletimiz bizi (Sivil halkı) düşünmüyor.
  - ( ) Devletimiz yeterli kaynak ayırmıyor.
  - ( ) Önemli olan silahlı kuvvetlerdir.
  - ( ) Böyle zor dönemlerde devlete güvenim kalmıyor.
- 13) İlk yardım ve kurtarma konularında bilginiz varmı?
- ( ) Var
  - ( ) Yok
- 14) Aldığınız ilkyardım kurtarma bilgilerinizi nereden edindiniz?
- ( ) Sivil savunma
  - ( ) Gazete ve dergiler
  - ( ) Askerde
  - ( ) Televizyon
- 15) Sivil savunma memurluğunu bir meslek olarak seçmek istermiydiniz?
- ( ) Evet
  - ( ) Hayır

16) Sivil savunma memurluğunu neden bir meslek olarak seçmek isterdiniz?

- ( ) Rahat bir meslek
- ( ) İnsanlara Yardımcı olma hoşuma gidiyor
- ( ) Kendimi daha güvenli hissediyorum
- ( ) Bu teşkilatın işleyişini merak ettiğimden

17) Sivil savunma memurluğunu neden bir meslek olarak seçmek istemezsiniz?

- ( ) Maddi imkanlarının yetersiz olmasından
- ( ) Yeterli teşkilatlandığına inanmıyorum
- ( ) İstibaralı bir meslek değil
- ( ) Bulduğum meslekten memnunuz

18) Ülkemizin sivil savunma teşkilatının diğer ülkelere göre durumu nasıldır?

- ( ) Diğer ülkelerle rekabet edebilir
- ( ) Ülkemizde diğer ülkeler gibi önem verilmiyor
- ( ) Avrupa ülkeleri seviyesine ulaşmak yolundadır.
- ( ) Sivil savunma teşkilatının gelişmesi için gerekli çalışmalar yapıldığına inanmıyorum

19) Kadınların sivil savunma mükellefi olmasını neden istemezsiniz?

- ( ) Biz öğrendiğimiz bilgileri kendilerine aktarırız.
- ( ) Kadınların yeri evidir
- ( ) Sivil savunma mükellefi olarak erkekler yeterlidir

20) Sivil savunma yüksek okullarının açılması sizce bir ihtiyaçtır?

- Acılması gereklidir
- Bu konuda bilgim yok
- Sivil savunma koleji memur yetistirmek için yeterlidir.
- Bu konuda geç kalınmıştır

21) Sivil savunma teşkilatı halka nasıl ulaşmalıdır?

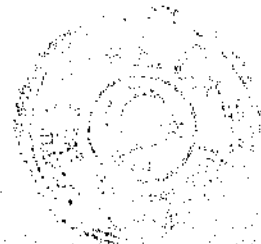
- Seyyar kollar oluşturulmalı, halkı bilgilendirmelidir
- Halk çağrılarak konferans salonlarında bilgi verilmelidir
- Sadece hassas il ve ilçelerde halka inilmeli diğer bölgeler rahatsız edilmemelidir.
- Şu andaki gibi büroda kalıp gerektiğinde faaliyetler hızlandırılmalıdır.

22) Sivil savunma memurlarını sizler daha çok hangi yönlerden eksik görüyorsunuz?

- Malzeme ve teçhizat
- Bilgi bakımından
- Personel yetersizliği gerekli sonucu çıkarmıyor
- Bina ve tanıtım yönünden

23) Sivil savunma teşkilatını hangi bakanlığa bağlı olarak çalıştığını işaretleyiniz?

- Dışişleri bakanlığı
- Savunma bakanlığı
- İçişleri bakanlığı
- Milli eğitim bakanlığı

24) Sivil savunma teskilatı, aşağıdaki alanlardan hangisi ile uğraşmaz?

- Cepheye asker göndermek
- Savaş öncesi ve savaş sırasında sivil savunma mükelleflerini eğitmek, yönetmek.
- Bütün felaketler uğras alanı içine girer.
- Yıkılmış binalarda kurtarma yapmak, hassas binaların tamir ve ıslahını yapmak

25) Sivil savunma teskilatı faaliyetlerinin dışında aşağıdaki hangi duyguyuda beraberinde geliştirmez?

- Vatan sevgisi
- Toplumsal dayanışma ve birlikte hareket etmek
- Ülkemizin düşmanlarını tanımak
- Kendine güven duygusu

26) İkaz-alarm işaretlerini biliyor musunuz?

- Evet
- Hayır

27) Sivil savunma mükellefiyetinin yerine getirilmemesi cezai müeyyide doğurur mu?

- Evet
- Hayır

28) İkaz-alarm işaretlerinden aşağıda doğru olanı işaretleyiniz?

- Sarı ikaz tehlike geldi ikazıdır
- Kırmızı ikaz, taarruz tehlikesi var derhal sığınaca gir ve korun
- Radyoaktif serpinti ikazı radyodan verilir.

29) Sivil savunma teşkilatı, çalışma ortamı bakımından hangi ortamda daha başarılı olur?

- ( ) Hükümet konağında
- ( ) Askerlik subesinde
- ( ) Ayrı bir bina ve veterinî şekilde donanım
- ( ) Belediyeye bağlı olarak çalışırsa

30) Aşağıdaki sivil savunma kuvvetlerinden hangisi

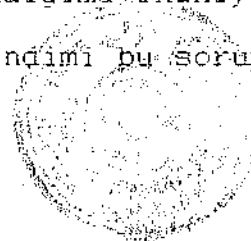
- ( ) Askeriğin yapıldığı yerler görev emri olmayan çağ içinde olan yerlerden.
- ( ) Asker faaliyetlerinden ayrı sivilkilerdir.
- ( ) Özel eğitimde geçen güvenlik kuvvetlerindedir.
- ( ) Bu konuda bir şey bilmiyorum.

31) Özellikle Körfez krizi döneminde veya kriz dönemlerinde sivil savunma teşkilatından özellikle hangi malzemenin verilmesini istersiniz?

- ( ) Gaz maskesi
- ( ) İlk yardım çantası
- ( ) Kurtarma çantası
- ( ) Koruyucu elbise ve iğneler

32) Şu anda sivil savunma teşkilatından (mükellefiyetten) ayrılmak istermisiniz? Sebebinizi aşağıdaki sıklardan hangisiyle açıklarsınız?

- ( ) Ayrılmak istemem
- ( ) Bosuna zamanımı alıyor
- ( ) Yetersiz teşkilatlandığıma inanıyorum.
- ( ) Yetersiz eğitimle kendimi bu sorumluluğa hazır hissetmiyorum.

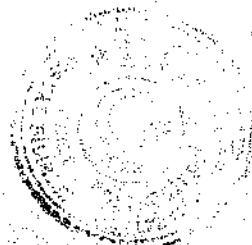

33) Körfez krizinde televizyonlardan izlediğiniz kadarıyla sivil savunma teşkilatı kuvvetli ülke sizce hangisidir?

- ( ) Türkiye
- ( ) İsrail
- ( ) Suud-i Arabistan
- ( ) Irak

34) Körfez krizi sırasında ve sonrasında sivil savunma teşkilatı personel ve teçhizat bakımından belirli bir düzene gireceğine inanıyorsunuz? Bu durumu aşağıdaki hangi şekilde açıklarsınız?

- ( ) Körfez krizi eksikliklerimizi ortaya çıkarmıştır.
- ( ) Körfez krizi sırasında yapılan tamamlamalar, kriz sonrasında devam edeceğine inanıyorum.
- ( ) Körfez krizi sırasında ve sonrasında silahlı kuvvetlere daha fazla ağırlık verilecek, sivil savunma yerinde sayacaktır.
- ( ) Bu konuda yorum yapamıyacağım

KAYNAKLAR

- ACAR Mustafa. DEMİR Ömer
1992 Sosyal Bilimler Sözlüğü. Ağaç
Yayıncılık. İstanbul
- CELEBIOĞLU Fuat
1982 Davranış Açısından Örgütsel Davra-
nış. İstanbul Üniversitesi Yayın
No: 3008. İstanbul
- ERGÜN Turgay. POLATÖĞLU
Aykut 1992 Kamu Yönetimine Giriş. TODAİE.
Ankara
- ETZIONI Amitai
Modern Organizations. Prentice
Hall. Englewood, New Jersey
- H. FHEIN Edgar
1978 Örgüt Psikolojisi. TODAİE. Ankara
- KATZ Danile. L. KAHN
Robert. 1977 Örgütlerin Toplumsal Psikolojisi.
TODAİE. Ankara
- KNIGHT and McDANIEL
1979 Organizations. Belmont. California
- MCGREGOR Douglas
1970 Örgütün İnsan İlişkileri Yönü.
İdari Bilimler Fakültesi Yayın
No: 16 Ankara
- OZANKAYA Özer
1969 Sosyoloji Konuları. Ankara
- ÖNÇÜ Ayşe
1976 Örgüt Sosyolojisi. Ankara Sosyal
Bilimler Derneği Yayınları. G-7
Ankara
- SAGLAM Mehmet
1979 Örgütsel Değişme. TODAİE. Ankara

THOMPSON James

1976

Örgütler Çalışırken Yönetim

Teorisinin Toplumbilimsel Modeli.

Kalite Matbaası, Ankara

SIVIL SAVUNMA İLE İLGİLİ KANUN TUZUK VE YÖNETMELİKLER, ANKARA

1985

T.C. İCİSLERİ BAKANLIĞI, SIVIL SAVUNMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, SIVIL
SAVUNMA, ANKARA, YAYIN NO:60

1991

SIVIL SAVUNMA DERGİSİ, SAYI: 117

1991

SIVIL SAVUNMA TEŞKİLLERİ VE HALK EĞİTİMİ YÖNERGESİ, ANKARA

1990

SIVIL SAVUNMA DERGİSİ, SAYI: 124

1991

